

ISBN 978-80-89051-74-8

9 788089 051748

Všeobecne prospešná oblasť: **Rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc**

Vybraná časť
Analýzy socioekonomického
prínosu neziskového sektora
a stavu a trendov rozvoja
občianskej spoločnosti

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Ministerstvo vnútra SR/Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

MINISTERSTVO
VNÚTRA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ÚRAD SPLNOMOCNENCA
VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY
PRE ROZVOJ OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI

umb

UNIVERZITA
MATEJA BELA
V BANSKEJ BYSTRICI

Všeobecne prospešná oblasť: Rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc

Vybraná časť publikácie Analýza socioekonomického prínosu neziskového sektora a stavu a trendov rozvoja občianskej spoločnosti

Vydalo Ministerstvo vnútra SR/Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

Publikácia je vybranou časťou Analýzy socioekonomického prínosu neziskového sektora a stavu a trendov rozvoja občianskej spoločnosti, ISBN 978-80-89051-67-0, ktorá je výstupom národného projektu Kvalitnejšie verejné politiky prostredníctvom lepšieho poznania občianskej spoločnosti, kód projektu v ITMS2014+: 314011V576. Národný projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu prostredníctvom operačného programu Efektívna verejná správa.

Rok vydania: 2020

Autori: Mária Sliacka, Branislav Strečanský, Daniel Kaba, Branislav Tichý

Jazyková korektúra: Miroslava Ryšková
Grafický dizajn: Ivan Štefánik

ISBN 978-80-89051-74-8

6.9 VŠEOBECNE PROSPEŠNÁ OBLASŤ: **ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCA A HUMANITÁRNA POMOC**

Vybraná časť Analýzy socioekonomického prínosu neziskového sektora a stavu a trendov rozvoja občianskej spoločnosti

Mária Sliacka, Branislav Strečanský,
Daniel Kaba, Branislav Tichý

Ministerstvo vnútra SR/Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

Vážené čitateľky, vážení čitatelia,

v rukách sa Vám ocitla vyše tisícstránková analýza občianskej spoločnosti a mimovládnych neziskových organizácií rozdelená do viacerých častí. Verím, napriek tomu, že ide o veľa strán, bude tento obsah pre Vás nielen čitateľný a novým poznaním, ale aj inšpiráciou pre Vaše lepšie vnímanie občianskej spoločnosti a mimovládnych neziskových organizácií na Slovensku.

Som nesmierne rád a hrdý, že sa nám podarilo pre širokú verejnosť a tvorcov verejných politik takúto analýzu, resp. výskum zrealizovať. Je to dobrý príklad toho, ako je možné európske finančné zdroje čerpať zmysluplne. Túto našu prácu považujem za prvý komplexnejší vstup k téme a začiatok pre ďalšiu prácu ako v akademickom, tak aj širšom prostredí.

Veľmi rád by som chcel poďakovať všetkým expertom a ďalším účastníkom, ktorí sa podieľali na procese prípravy a realizácie tohto nášho počínu.

Moja osobitná vďaka patrí Márii Milkovej, zodpovednej za Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, Martinovi Mňahončákovi, projektovému manažérovi a tiež jeho projektovému tímu – Marcele Príhelovej, Anete Letušekovej a Eliške Tížňovskej, a taktiež celému Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti za aktívnu pomoc.

Prajem Vám všetkým plnohodnotné a inšpiratívne čítanie.

Martin Giertl

splnomocnenec vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

PREDSLOV

Analýza dát s ohľadom na jednotlivé všeobecne prospešné oblasti neziskového sektora bola vypracovaná ako súčasť Analýzy socioekonomického prínosu neziskového sektora a stavu a trendov rozvoja občianskej spoločnosti, ktorá je výstupom národného projektu Kvalitnejšie verejné politiky prostredníctvom lepšieho poznania občianskej spoločnosti (ďalej len „projekt“), kód projektu v ITMS2014+: 314011V576. Projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu prostredníctvom operačného programu Efektívna verejná správa.

Táto analýza bola vypracovaná Ministerstvom vnútra SR v rámci Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti (ďalej len „ÚSV ROS“) v spolupráci s partnerom národného projektu Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Predložená analýza popisuje socioekonomický prínos neziskového sektora s ohľadom na jeho jednotlivé všeobecne prospešné oblasti. V záujme cielenejších analýz boli v projekte vytvorené sektorové rady, ktoré pokrývajú všeobecne prospešné oblasti neziskového sektora tak, ako ich definuje zákon č. 346/2018 Z. z. o registri mimovládnych neziskových organizácií:

1. kultúra a duchovné hodnoty
2. životné prostredie
3. ľudské práva a advokačné aktivity
4. zdravie
5. sociálne služby a sociálna pomoc
6. vzdelávanie, veda, výskum a vývoj
7. šport
8. dobrovoľníctvo
9. rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc.

Predložená analýza popisuje aktuálny stav jednotlivých všeobecne prospešných oblastí, ich kľúčových aktérov, možnosti financovania, právnu úpravu či kľúčové témy a problémy v daných oblastiach. Následne sú analyzované dáta získané na základe dotazníka k socioekonomickému prínosu neziskového sektora, ktorý bol zostavený riešiteľským tímom z Univerzity Mateja Bela. Pri analýze empirických dát boli využité aj dáta z oblasti stavu a trendov vývoja občianskej spoločnosti.

OBSAH

Predslov // 5

6.9 Všeobecne prospešná oblasť: Rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc // 6

6.9.1 Úvod // 7

6.9.2 Strategické dokumenty a právna úprava // 11

6.9.3 Kľúčové otázky verejnej politiky // 12

6.9.4 Finančná podpora a možnosti financovania // 13

6.9.5 Kľúčoví aktéri rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci // 15

6.9.6 Významné aktivity smerujúce k rozvoju danej oblasti // 18

6.9.7 Výskum v danej oblasti // 18

6.9.8 Výsledky // 19

6.9.9 Diskusia a odporúčania // 40

6.9.10 Zoznam použitých skratiek // 51

6.9.1 Úvod

Charakteristika sledovanej oblasti

Rozvojová spolupráca je definovaná ako pomoc zameraná na podporu hospodárskeho rozvoja a dobrých životných podmienok rozvojových krajín, ktorej súčasťou je aj humanitárna pomoc.

Oficiálna rozvojová pomoc (ODA = Official Development Assistance) je definovaná OECD ako vládna pomoc (z verejných zdrojov) zameraná na pomoc a podporu rozvojových krajín smerom k trvalo udržateľnému rozvoju, ktorá obsahuje grantový element minimálne vo výške 25%. Jej inštitucionalizované začiatky siahajú do obdobia po druhej svetovej vojne a vychádzajú z vnímania spoluzodpovednosti za globálny rozvoj, pričom je významnou súčasťou celosvetových fenoménov, ako boli napr. obnova po svetovom konflikte, vysporiadanie sa s kolonializmom, vysporiadanie sa s výzvami, ako sú terorizmus, zmena klímy, globálne otepľovanie, migrácia a pod.

ODA sa môže poskytovať bilaterálne, od donorovej krajiny k rozvojovému aktérovi, ktorým môže byť lokálna vláda, samospráva, občianska spoločnosť a pod., alebo multilaterálne, transferom finančných prostriedkov k medzinárodným inštitúciám, ako napr. EÚ, OSN, OECD, zameraným na rozvojovú pomoc. Niektoré oblasti, ako napr. vojenská pomoc, sú z oficiálnej rozvojovej spolupráce vylúčené. Do ODA sa počíta aj verejná informovanosť alebo pomoc migrantom v krajine donora. Ide o štátom regulovanú oblasť, ktorá má zákonnú úpravu a inštitucionalizovanú formu a rozpočtovú kapitolu.

OECD vedie zoznam rozvojových krajín a území, iba pomoc týmto krajinám sa počíta ako ODA. Zoznam je pravidelne aktualizovaný a v súčasnosti obsahuje viac ako 150 krajín alebo území (pozri Zoznam príjemcov oficiálnej rozvojovej pomoci DAC: <https://oe.cd/dac-list>). Dlhodobým cieľom OSN je, aby rozvinuté krajiny venovali 0,7% svojho hrubého národného dôchodku na oficiálnu rozvojovú pomoc.

Slovenská republika začala poskytovať rozvojovú pomoc pod logom SlovakAid v roku 2003, kedy sa stala z prijímateľskej krajiny donorom. Táto zmena vyplynula z pozitívneho vývoja slovenskej politicko – ekonomickej situácie a integrácie do strategických medzinárodných štruktúr (EÚ, OECD, NATO). Od roku 2003 prešla slovenská rozvojová agenda dlhou cestou a stala sa nástrojom a integračnou súčasťou zahraničnej

politiky Slovenskej republiky.¹²⁵ Podarilo sa vybudovať inštitucionálny, právny i strategický rámec rozvojovej pomoci a v roku 2007 bola zriadená Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS) ako implementačná a rozpočtová organizácia Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, ktorý je koordinátorom rozvojovej spolupráce na vládnej úrovni.

Zákon o rozvojovej spolupráci č. 392/2015 Z.z. upravuje rozvojovú spoluprácu, vrátane humanitárnej pomoci partnerským krajinám, jej princípy, východiská, nástroje a medzinárodné záväzky.

V roku 2013 sa SR stala členom DAC/OECD a zaviazala sa prispievať na rozvojovú spoluprácu do roku 2030 vo výške 0,33% HNP ročne. Tento príspevok sa dlhodobo pohybuje na úrovni okolo 0,10% HNP.

Tzv. „neoficiálnu“ rozvojovú pomoc tvoria súkromné zdroje (napr. verejné zbierky, 2% z daní, dary FO a PO), ktoré sa nepočítajú do oficiálnej rozvojovej pomoci, pričom tvoria nemalú časť všetkých financií tečúcich z rozvinutých krajín do tzv. rozvojových krajín.

V oboch prípadoch jedným z kľúčových aktérov sú mimovládne organizácie, ktorých pozícia v systéme rozvojovej spolupráce sa môže líšiť a môžu vykonávať rôzne činnosti, ako napr. fundraising v krajine donora, nábor dobrovoľníkov, zvyšovanie povedomia, aktivity globálneho a rozvojového vzdelávania, vytváranie partnerstiev s aktérmi v krajinách globálneho Juhu, cez ochranu ľudských práv, monitoring a evaluáciu, výskum, až po priamu implementáciu projektov v partnerských krajinách.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že rozvojová spolupráca nerovná sa oficiálna rozvojová pomoc. Medzi mimovládnymi organizáciami a štátom neexistuje úplná zhoda na tom, čo všetko (napr. štipendia, odpustenie štátneho dlhu, pomoc utečencom v prijímajúcej krajine a pod.) by sa malo považovať za oficiálnu rozvojovú pomoc.

Humanitárnu pomoc v zahraničí definuje zákon o rozvojovej spolupráci ako prejav solidarity s ľuďmi v núdzi, s cieľom zamedziť stratám na životoch a ujme na zdraví, zmierniť utrpenie a obnoviť základné životné podmienky ľudí po vzniku mimoriadnych udalostí, ako aj zmierňovať ich dlhodobo trvajúce následky a predchádzať ich vzniku a následkom.

¹²⁵ <http://slovakaid.sk/sk/kto-sme/slovakaid>, navštívené 28. 09. 2020

Mechanizmus poskytovania humanitárnej pomoci Slovenskej republiky do zahraničia z roku 2006 rozlišuje tri formy humanitárnej pomoci. Záchranne akcie, materiálna a technická pomoc sú v kompetencii MV SR. Záchranári, dobrovoľné hasičské zbory a ďalšie zložky integrovaného záchranného systému podľa zákona o civilnej ochrane môžu byť nasadzované do humanitárnej pomoci v zahraničí. V praxi sa však skôr uplatňuje poskytovanie materiálnej pomoci. Vezmúc do úvahy finančné vyjadrenie, vizibilitu, pravidelnosť a pod. je táto výrazne menšia ako ďalšie dve formy, ktorými sú humanitárna pomoc formou finančných príspevkov zo štátneho rozpočtu a humanitárne projekty slovenských humanitárnych organizácií. Predmetom výskumu v tejto sledovanej skupine MNO neboli mimovládne organizácie alebo ich činnosti, ktoré sa venujú humanitárnej pomoci v SR.

Typickou vlastnosťou pre celý sektor rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci je silná prítomnosť medzinárodného prvku. Z toho potom vyplývajú ďalšie charakteristiky, ako napríklad to, že projekty rozvojovej spolupráce sa odohrávajú mimo SR, aplikuje sa pri ich implementácii medzinárodné právo, platia tu medzinárodné štandardy a slovenské MNO sú v neustálom kontakte so zahraničnými partnermi. Či už ide o donorov, štátne úrady iných krajín, alebo lokálne MNO. Realizácia rozvojovej spolupráce prebieha často v kultúrnej, jazykovej, geografickej, historickej, právnej a inak odlišnom prostredí. Poskytovanie rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci neovplyvňuje len slovenská legislatíva, ale aj medzinárodné normy a štandardy, právne systémy prijímateľských krajín, čo má za následok zvýšené nároky na profesionalizáciu a celkovú adaptáciu slovenských MNO v medzinárodnom prostredí.

Svoje špecifiká má aj postavenie tohto sektora v rámci slovenskej občianskej spoločnosti. MNO sú veľmi rôznorodé vo veľkosti, spôsobe riadenia a manažmente, právnej forme, ale aj v sektoroch, v ktorých pôsobia, napr. zdravotníctvo, vzdelávanie, voda a sanita, potravinová bezpečnosť, demokracia a ľudské práva. Rovnako v krajinách, kde pôsobia, alebo v oblasti, v ktorej sú aktívne, a to humanitárna pomoc, rozvojová spolupráca v zahraničí alebo globálne vzdelávanie v SR.

Existuje viacero tematických prienikov s inými časťami občianskej spoločnosti, najmä v oblasti globálneho vzdelávania (aktívneho občianstva), integrácie utečencov a migrantov, v dobrovoľníctve alebo v aktivitách zameraných na obhajobu záujmov občianskeho sektora. Viaceré MNO pôsobia rovnako intenzívne nielen v zahraničí, ale aj na Slovensku (pomoc a starostlivosť o seniorov, ľudí bez domova, vzdelávanie v marginalizovaných komunitách a pod.) a sú súčasťou viacerých sektorov občianskej spoločnosti.

Slovenské MNO implementujú aktivity pod hlavičkou SlovakAid (v hodnote 3 – 4 mil. eur ročne) a množstvo ďalších projektov je financovaných zo súkromných zdrojov alebo z prostriedkov EÚ, OSN alebo ďalších inštitucionálnych donorov. Tieto MNO boli aktívne už v deväťdesiatych rokoch a začali sa neformálne združovať do platformy. V roku 2003 sa sformovalo záujmové združenie právnických osôb s 15 zakladajúcimi členmi do Platformy mimovládnych rozvojových organizácií (skrátene PMVRO), ktorá sa v roku 2019 premenovala na Platformu rozvojových organizácií – Ambrela. V tom istom roku sa stala Ambrela jedným zo zakladajúcich členov Konfederácie európskych mimovládnych rozvojových a humanitárnych organizácií (CONCORD).

V období integračných procesov Slovenska do medzinárodných inštitúcií (EÚ, NATO, DAC a OECD) sa formalizovala aj oficiálna rozvojová pomoc SR.

Oficiálna rozvojová pomoc SR sa riadi Strednodobou stratégiou slovenskej rozvojovej spolupráce MZVaEZ SR, ktorá sa schvaľuje na 5 rokov a určuje priority oficiálnej pomoci SR. V období 2019–2023 sa zameriava na nasledujúce regióny: západný Balkán, východné partnerstvo EÚ, východná subsaharská Afrika, Blízky východ a severná Afrika. Aktivity SlovakAid sú naďalej realizované aj v Afganistane. Aktivity slovenských mimovládnych organizácií reflektujú priority rozvojovej spolupráce SR, ale ich aktivity sa realizujú aj v ďalších krajinách, či zasahujú pri ad hoc vzniknutých humanitárnych krízach doma či v zahraničí.

Sektorové zameranie slovenskej rozvojovej spolupráce vychádza z potreby partnerských krajín a kapacít MNO a definuje 6 prioritných sektorov: 1. kvalitné vzdelávanie, 2. dobré zdravie, 3. dobrá správa vecí verejných a budovanie občianskej spoločnosti. 4. potravinová bezpečnosť a poľnohospodárstvo, 5. infraštruktúra a udržateľné prírodné zdroje, 6. podpora tvorby trhového prostredia.

Rozvojové MNO sa zároveň venujú globálnemu vzdelávaniu na Slovensku a integrácii rozvojovej problematiky do učebných plánov a osnov na jednotlivých stupňoch slovenských škôl.

Spracovávané údaje a tabuľky sú zo zdrojov výskumu národného projektu Kvalitnejšie verejné politiky prostredníctvom lepšieho poznania občianskej spoločnosti.

6.9.2 Strategické dokumenty a právna úprava

Oficiálna rozvojová spolupráca je súčasťou zahraničnej politiky SR. Strategickým dokumentom, ktorý upravuje smerovanie oficiálnej rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci SR je „Strednodobá stratégia slovenskej rozvojovej spolupráce Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR“ (MZVaEZ SR). Tento dokument sa schvaľuje na 5 rokov. **Aktuálna stratégia je prijatá na roky 2019 – 2023** a reflektuje „**Koncepciu implementácie Agendy 2030 v medzinárodnom prostredí**“, ktorú prijala vláda SR v januári 2017, ako aj odporúčania výboru OECD/DAC zo strany expertov, výboru OECD/DAC v procese Peer Review v roku 2018.

Na „Strednodobú stratégiu rozvojovej spolupráce“ nadväzujú strategické dokumenty pre programové krajiny slovenskej rozvojovej spolupráce. MZVaEZ SR každoročne predkladá vláde na schválenie „Zameranie rozvojovej spolupráce SR“ pre daný rok, ktorý bližšie špecifikuje plánované rozvojové aktivity jednotlivých rezortov, vrátane predbežného rozpočtu.

Strategické dokumenty sú pripravené v partnerstve medzi MZVaEZ SR a MNO, združenými v Platforme rozvojových organizácií – Ambrela, s možnosťou zapojenia sa MNO v procese plánovania, prípravy aj finalizácie stratégií a zohľadňujú ich odporúčania. Každoročne prebieha diskusia k prehodnoteniu stratégie pri príprave „Zamerania rozvojovej spolupráce“ na nasledujúci rok.

Základnú legislatívnu úpravu predstavuje **zákon 392/2015 o rozvojovej spolupráci**. Základným dokumentom pre poskytovanie humanitárnej pomoci je „Mechanizmus poskytovania slovenskej humanitárnej pomoci do zahraničia“ z uznesenia vlády SR č. 310 z 12. 4. 2006. Humanitárna pomoc do zahraničia sa tiež opiera o **zákon 392/ 2015 o rozvojovej spolupráci**. Vysielanie dobrovoľníkov do zahraničia sa opiera o **zákon č. 406/2011 o dobrovoľníctve** a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Poskytovanie dotácií na rozvojovú spoluprácu a humanitárnu pomoc upravujú:

- Zákon č. 545/2010 Z.z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky,
- Opatrenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky z 23. marca 2016 č. 600.237/2016-ORPO, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o poskytovaní dotácií na rozvojovú spoluprácu,

- Opatrenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky z 23. marca 2016, č. 600.238/2016-ORPO, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o poskytovaní finančného príspevku na rozvojovú spoluprácu,
- Opatrenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky z 23. marca 2016, č. 600.239/2016-ORPO, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o zadaní zákazky na rozvojovú spoluprácu.
- Kľúčovým dokumentom Ambrely je „Stratégia na obdobie 2020 – 2024 a ročné akčné plány“.

6.9.3 Kľúčové otázky verejnej politiky

Z pohľadu Eurobarometra z roku 2019 len 74% slovenských občanov považuje za dôležité pomáhať v rozvojových krajinách (hoci priemer v EÚ je 86%). Napriek tomu výnosy verejných zbierok niektorých rozvojových organizácií dokazujú, že rozvojová spolupráca má podporu verejnosti (napr. výnos Dobrá novina 2019: 1,2 mil. eur). No existuje viacero prekážok, ktoré bránia lepšej viditeľnosti a väčším dopadom pomoci vykonávanej prostredníctvom slovenských rozvojových a humanitárnych organizácií:

- Slovensko je na poslednom 29. mieste z donorových krajín DAC/OECD a dáva na ODA iba 0,11% (2019) HND, namiesto záväzku 0,33% HND.
- Slovenské subjekty majú pomerne slabú finančnú podporu (neziskové organizácie a firmy). Tieto sa reálne mohli v projektových výzvach uchádzať o 4,5 mil. eur v roku 2019 a 2020. To predstavuje menej ako 5 % z celého rozpočtu ODA – 101 mil. (2019) a 108 mil. eur (2020).
- Alokácia na dotačné výzvy v gescii SAMRS stagnuje už 10 rokov na úrovni približne 4 mil. eur. Naproti tomu za posledných 10 rokov celkový rozpočet slovenskej ODA narástol zo 60 na skoro 110 mil. eur, čím sa SR vydala na cestu výrazného navyšovania multilaterálnej časti, t.j. dobrovoľných a iných finančných príspevkov na úkor bilaterálnej časti, resp. budovania vlastných kapacít MNO.
- Slovenské projekty sú z hľadiska finančného objemu malé v porovnaní s projektami medzinárodných organizácií, a preto slovenské mimovládne organizácie veľmi ťažko uspejú pri získavaní zdrojov od medzinárodných inštitucionálnych donorov (napr. projekty EuropeAid, ECHO, USAID). Finančné alokácie sa pohybujú v stovkách tisícoch, pričom Európska komisia ako aj ďalší donori tlačia na menší počet donorov, projekty v konzorciách vo finančnom objeme až do desiatok miliónov.

- Celosvetovým trendom, ktorý sa uplatňuje aj na Slovensku, je zapájanie ďalších aktérov do rozvojovej spolupráce – prioritne podnikateľský sektor, ale aj štátne a vzdelávacie inštitúcie.
- Téma migrácie je jedným z hlavných faktorov určujúcich nielen rozvojovú spoluprácu, ale celú zahraničnú politiku SR. Najmä od roku 2015 (od vypuknutia tzv. migračnej krízy) bola táto téma čiastočne zneužitá v politických a predvolebných kampaniach a stala sa predmetom verejnej politiky a sociálnych konfliktov. Negatívne nastavený diškurz, namierený proti migrantom, má dopad na to, akým spôsobom MNO túto tému komunikujú, či už ide o rozvojovú spoluprácu a humanitárnu pomoc, alebo o integráciu a pomoc migrantom a utečencom v SR. Prioritným cieľom rozvojových mimovládnych organizácií je ale pomáhať v krajine pôvodu migrantov a zlepšovať ich situáciu. Pozitívnym prínosom migrácie pre MNO bolo zavedenie systému dotácií aj pre projekty humanitárnej pomoci v zahraničí a zvýšená možnosť realizovať pomoc migrantom na Slovensku cez prostriedky EÚ spravované Ministerstvom vnútra SR (AMIF).

6.9.4 Finančná podpora a možnosti financovania

Jedným zo základných nástrojov oficiálnej rozvojovej spolupráce SR sú dotácie poskytované prostredníctvom výziev na predkladanie projektov SlovakAid vyhlasovaných Slovenskou agentúrou pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS). Strednodobá stratégia oficiálnej rozvojovej spolupráce SR na roky 2019 – 2023 definuje okrem dotácií ďalšie finančné nástroje: finančné príspevky, finančné príspevky ZÚ SR (mikrogranty), zadávanie zákaziek na realizáciu rozvojových projektov, nástroj na zdieľanie expertných skúseností SR (SSE = sharing Slovak Experience), štipendiá vlády SR, poskytnutie zvýhodneného vývozného úveru, bilaterálne medzinárodné dohody o rozvojovej spolupráci a spoločné programovanie EÚ. Po viacročnom úsilí Ambrely bol v roku 2019 schválený nový nástroj – strategické partnerstvá (rámcové kontrakty), ktorý by mal prispieť k zvýšeniu efektívnosti rozvojovej spolupráce. Ide o projekty s dobou implementácie 5 rokov.

Mimovládne rozvojové organizácie využívajú širšie spektrum domácich a zahraničných verejných zdrojov, granty od nadácií, ako aj súkromné zdroje (PMVRO, Aidwatch 2018):

1. VEREJNÉ ZDROJE – DOMÁCE

- a. Slovenské dotácie na projekty rozvojovej spolupráce, humanitárnej pomoci a globálneho vzdelávania:

- MZVaEZ SR prostredníctvom SlovakAid.
- b. Slovenské dotácie na odborné štúdie a **ľudskoprávne** projekty:
 - MZVaEZ SR dotácie v oblasti medzinárodných vzťahov a zahraničnej politiky.
- c. Iné doplnkové zdroje na niektoré typy aktivít rozvojových MNO z domácich zdrojov:
 - MŠVVaŠ SR – programy pre mládež
 - MV – Európske fondy
 - Eximbanka
- d. Asignácia 2% dane z príjmu právnických osôb (veľmi dobrý, odskúšaný mechanizmus pre získavanie „voľných finančných prostriedkov.“ Asignácia 2% - 3% dane z príjmu fyzických osôb.

2. VEREJNÉ ZDROJE – Z MEDZINÁRODNÝCH INŠTITÚCIÍ

- a. Na rozvojovú spoluprácu: Ambasády v krajine intervencie, Višegrádsky fond, EU Trust Fund for Africa, DFID, UNDP v krajine intervencie, USAID, UN Women, UNITAID, EuropeAid, Nordic Development Fund, UN Women a ďalšie.
- b. Na humanitárnu pomoc: ECHO, ECHO – EU Aid volunteers, DIPECHO, USAID/OFDA, Common Humanitarian Fund, Central Emergency Response Fund, EU regional Trust Fund in Response to Syrian Crisis, UNHCR, WFP, UNICEF, WHO – v krajine intervencie, DFID, Council of Europe Development Bank (CEB) a iné.
- c. Na globálne vzdelávanie: EuropeAid (DEAR), Nórske fondy a ďalšie.

Slovenské rozvojové a humanitárne MNO sú menej konkurencieschopné v získavaní dotácií od medzinárodných donorov v porovnaní s inými európskymi krajinami, a to aj v dôsledku oveľa nižších ročných rozpočtov MNO a stagnujúcej bilaterálnej zložky oficiálnej rozvojovej pomoci SR pre dotácie na projekty SlovakAid.

3. SÚKROMNÉ ZDROJE

Súkromné zdroje sú pre MNO najlepším predpokladom rýchlej a adresnej pomoci. Taktiež si spravidla vyžadujú výrazne menšiu administratívu a byrokráciu. Umožňujú prispôbovať intervencie na základe skutočných potrieb ako aj spolufinancovať projekty podporené z verejných zdrojov.

MNO využívajú fundraisingové nástroje zamerané na súkromných či firemných darcov ako jednorazové platby, pravidelné prispievanie, online-shopy, adopcie na diaľku či rôzne formy partnerstiev s podnikateľským sektorom, ktorý môže prispievať finančne, materiálne, formou dobrovoľníckych či expertných prác.

Súkromné zdroje určené na činnosť prijímajú prostredníctvom:

- a. **Verejných zbierok**, ktoré upravuje zákon č. 162/2014 Z.z. o verejných zbierkach. MNO využívajú pri zbierkach aj online portály DARUJME.sk, Ľudia Ľuďom a darcovské dms;
- b. **Darov**, ktoré môže MNO prijať prostredníctvom darovacej zmluvy a upravuje ich Občiansky zákonník;
- c. **Príjmov z charitatívnej reklamy.**

4. ZDROJE Z VLASTNEJ ČINNOSTI:

Rozlišujeme niekoľko metód samofinancovania, a to od členských príspevkov, predaja vlastných produktov (knižky, publikácie, tričká, pohľadnice, remeselné výrobky a pod.), spoplatnenia poskytovaných služieb (školenia, poradenstvo, konzultácie, preklady, tlmočenie, ubytovanie, stravovanie a pod.).

5. GRANTY OD SLOVENSKÝCH A ZAHRANIČNÝCH NADÁCIÍ

Na Slovensku funguje niekoľko nadácií, ktoré prerozdeľujú verejné a súkromné zdroje a podporujú rôzne typy projektov (Karpatská nadácia, Nadácia Pontis, OSF a pod.). Pre rozvojové MNO je skôr problém to, že podpora týchto aktivít je zameraná pre Slovensko. Môže sa však uchádzať o podporu aktivít globálneho vzdelávania alebo témy migrácie.

6.9.5 Kľúčoví aktéri rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci

Štátna správa – Národným koordinátorom rozvojovej spolupráce SR je Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, konkrétne Sekcia medzinárodných organizácií, rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci a Odbor rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci v spolupráci s vybranými teritoriálnymi odbormi, zastupiteľskými úradmi a rozvojovými diplomatmi. Úlohu implementačnej agentúry vykonáva SAMRS ako rozpočtová organizácia ministerstva. Ďalšími dôležitými aktérmi sú Ministerstvo financií SR a Ministerstvo vnútra SR.

Významnú úlohu pri koordinácii aktivít ODA SR má Koordinačný výbor pre poskytovanie oficiálnej rozvojovej pomoci SR, ktorého členmi sú predstavitelia vybraných ministerstiev, zástupcovia Ambrely, zástupcovia súkromného sektora, predstavitelia zahraničného výboru NR SR, Národnej agentúry pre rozvoj malého a stredného podnikania, Asociácie zamestnávateľských zväzov a združení, Slovenskej obchodnej a priemyselnej

komory a Združenia miest a obcí Slovenska a iní. Na operatívnej úrovni sú vytvorené štyri pracovné skupiny:

1. realizácia odporúčaní hodnotenia OECD/DAC Peer Review 2019;
2. oblasť životného prostredia a zmeny klímy (ako prvej prierezovej témy Stratégie);
3. rovnosť príležitostí (ako druhej prierezovej témy Stratégie);
4. posudzovanie projektov zvýhodnených vývozných úverov. MZVaEZ SR je zároveň koordinátorom štatistického vykazovania výdavkov ODA SR prostredníctvom informačného systému RIS DEV.

Medzinárodní donori – Cieľom spolupráce SR s inými donormi a medzinárodnými organizáciami v rozvojových krajinách je koordinácia vzájomných aktivít a zvyšovanie efektívnosti rozvojových intervencií v prospech prijímateľskej krajiny. SAMRS má delegovanú právomoc spravovať financie EK rovnako sa SR zapája do tzv. spoločného programovania pre Keňu. Ďalej je to spolupráca s USAID a UNDP.

Mimovládne rozvojové organizácie – zohrávajú kľúčovú úlohu pri realizácii projektov rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci v partnerských krajinách a globálneho vzdelávania na Slovensku. MNO poznajú situáciu na mieste, reprezentujú značku SlovakAid a dobré meno SR a disponujú expertízou nielen v teréne, ale aj na úrovni tvorby politik a nástrojov pre systém rozvojovej spolupráce.

Platforma rozvojových organizácií – Ambrela – Pri riešení koncepčných otázok týkajúcich sa ODA SR zastupuje mimovládne rozvojové organizácie Platforma rozvojových organizácií – Ambrela. Ambrela je strešnou organizáciou 27-nich prevažne mimovládnych organizácií na Slovensku (17 riadnych členov a 10 pozorovateľov), ktoré sa venujú rozvojovej spolupráci, humanitárnej pomoci, globálnemu rozvojovému vzdelávaniu a/alebo trvalo udržateľnému rozvoju doma a/alebo v zahraničí. Organizácia má tri základné ciele:

1. Evokovať za záujmy členov a zlepšovať ekosystém, v ktorom MNO pôsobia,
2. Prispievať k budovaniu kapacít MNO najmä vzdelávacími aktivitami,
3. Zvyšovať verejnú informovanosť.

Podľa typu činnosti môžeme MNO rozdeliť do 3 skupín:

- a. MNO, ktoré sa venujú rozvojovej spolupráci, humanitárnej pomoci v zahraničí a/alebo na Slovensku, odovzdávaniu skúseností v zahraničí alebo aj globálnemu vzdelávaniu na Slovensku: *ADRA Slovensko, Človek v ohrození, eRko, Evanjelická diakonia, Habitat for Humanity, Magna – deti v núdzi, Nadácia Integra, SAVIO, Slovenská katolícka charita, Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku (SFPA), Slovenské centrum pre komunikáciu a rozvoj (SCCD), Slovenský Červený*

Kríž a ďalšie, ktoré nie sú členmi Ambrely, ako napr. *Humanitné centrum na Rovinu, Dvojfarebný svet a Step in*.

- b. MNO, ktoré sa viac zameriavajú na globálne a rozvojové vzdelávanie na Slovensku: *Živica, Centrum pre európsku politiku (CEP), Nadácia PONTIS, PDCS, Slovenská humanitná rada, CARDO – Národné dobrovoľnícke centrum, Academia Istropolitana Nova (AINova), Nadácia Milana Šimečku, Slovenská nadácia pre UNICEF, AISEC, Karpatská nadácia, Bratislava Policy Institute* a ďalšie, ktoré nie sú združené v Ambrele. Aktivity globálneho a rozvojového vzdelávania sú úzko prepojené so sektorom vzdelávania.
- c. Špeciálne postavenie majú akademické inštitúcie: *Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce a Trnavská univerzita*, ktoré realizujú aj aktivity v oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci. *Fakulta sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského*, ktorá sa venuje globálnemu vzdelávaniu.

MNO boli v tejto oblasti pôsobenia aktívne už v deväťdesiatych rokoch. V rokoch 1998 – 2002 vznikla neformálna iniciatíva – Platforma mimovládnych rozvojových organizácií. V období integračných procesov do medzinárodných štruktúr (EÚ, OECD, NATO) sa Slovensko stalo z prijímateľskej krajiny donorom. Tieto procesy sa prejavili aj vo formalizovaní rozvojovej spolupráce. V roku 2003 začalo MZVaEZ SR poskytovať oficiálnu rozvojovú pomoc pod logom SlovakAid a Platforma mimovládnych rozvojových organizácií sa stala partnerom MZVaEZ SR v oblasti rozvojovej práce a humanitárnej pomoci. Od roku 2003 slovenská rozvojová spolupráca prešla dlhou cestou a stala sa účinným nástrojom a súčasťou zahraničnej politiky Slovenskej republiky. V roku 2007 zriadilo MZVaEZ SR Slovenskú agentúru pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS), ktorá vyhlasuje výzvy na projekty rozvojovej spolupráce, odovzdávania skúsenosti a humanitárnej pomoci. Do výziev sa zapájajú okrem mimovládnych rozvojových organizácií aj podnikatelia, štátne a akademické inštitúcie.

V máji 2010 bolo podpísané Memorandum o porozumení medzi MZV SR a Ambrelou, ktoré uznalo platformu za oficiálneho partnera MZVAEZ SR pri pripomienkovaní a príprave kľúčových dokumentov a definovalo všeobecný rámec spolupráce. Napriek stagnácii rozpočtu na dotácie pre MNO v rokoch 2010 – 2020 došlo k viacerým pozitívnym zmenám. Platforma mimovládnych rozvojových organizácií sa stala jedným zo zakladajúcich členov Konfederácie európskych mimovládnych rozvojových a humanitárnych organizácií (CONCORD) a v roku 2019 zmenila svoj názov na Platforma rozvojových organizácií – Ambrela.

6.9.6 Významné aktivity smerujúce k rozvoju danej oblasti

Platforma mimovládnych rozvojových organizácií úzko spolupracuje s MZVaEZ SR pri tvorbe odporúčaní, nastavení či legislatívnych zmien, súvisiacich s poskytovaním pomoci do zahraničia.

V roku 2015 sa Ambrela podieľala na tvorbe zákona č. 392/2015 Z. z. o rozvojovej spolupráci.

Ambrela vydáva každoročne hodnotiacu správu AidWatch (AidWatch 2017, Aidwatch 2018), ktorá obsahuje aj odporúčania pre MZVaEZ SR. Tie boli podnetom pre pozitívne zmeny vo finančnej príručke k výzvam na projekty SlovakAid, ktorá uľahčila implementáciu projektov v zahraničí. Ambrela sa podieľala aj na tvorbe dokumentu „Konceptia implementácie Agendy 2030 v medzinárodnom prostredí“, ktorú schválila vláda SR uznesením vlády SR č. 5 z 11. januára 2017 a na „Vízii a stratégií oficiálnej pomoci SR“.

Každých päť rokov prebieha tvorba strednodobej stratégie ODA SR, na príprave ktorej participujú aj MNO. Prínosom sú rozvojové fóra v programových krajinách ODA SR pred prípravou strednodobej stratégie za účasti miestnych partnerov.

6.9.7 Výskum v danej oblasti

Nie je známy podstatnejší výskum v danej oblasti. Za zmienku stojí každoročne vydaná hodnotiacia správa „AidWatch“ z dielne Ambrely (Aidwatch 2017, Aidwatch 2018), ktorá hodnotí poskytovanie ODA SR a prináša odporúčania k jej zefektívneniu. Aidwatch s hodnotením ODA v krajinách Európy vydáva aj konfederácia mimovládnych rozvojových organizácií CONCORD Europe.

Hodnoteniu rozvojovej spolupráce je venovaná každoročne aj kapitola v „Ročenke slovenskej zahraničnej politiky“ aj SFPA (Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku).

Súčasťou Aidwatchu 2015 bola štúdia „Efektívnosť systému poskytovania vládnych štipendií študentom rozvojových krajín a alternatívne možnosti podpory vzdelávania v prioritných krajinách SlovakAid“.

V roku 2018 uskutočnila Ambrela a niektoré členské organizácie mapovanie globálneho vzdelávania na Slovensku, z ktorého boli spracované 2 samostatné štúdie mapujúce:

- a. globálne vzdelávanie v materských školách a neformálnom vzdelávaní,
- b. globálne vzdelávanie vo formálnom vzdelávaní.

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici vypracovala štúdiu: Globálne vzdelávanie na vysokých školách a vo výskumných súvislostiach.

V roku 2019 začala Ambrela evaluáciu systému humanitárnej pomoci SR za obdobie 2016 – 2018. Publikácia by mala byť k dispozícii na konci roka 2020.

6.9.8 Výsledky

Z celkového počtu mimovládnych organizácií, ktoré boli zaradené do výskumu, označilo ako primárnu oblasť svojho pôsobenia humanitárnu pomoc a rozvojovú spoluprácu 6 organizácií, čo predstavuje 0,8% z celkového počtu organizácií zapojených do výskumu a je 1% z počtu organizácií, ktoré na otázku odpovedali.

V prípade, že do počtu organizácií pôsobiacich v tejto oblasti zahrnieme aj organizácie, ktoré si oblasť humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce nezvolili ako primárnu oblasť pôsobenia, v tejto oblasti pôsobia z celkového počtu organizácií 26, čo predstavuje 3,4 % a z počtu organizácií, ktoré odpovedali 4,3 %.

Z tohto dôvodu sú výsledky, ktoré v ďalších častiach uvádzame, len ilustračné.

Cieľové skupiny mimovládnych organizácií v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce

V cieľových skupinách organizácií vo vzťahu k oblastiam ich pôsobenia existuje štatisticky významný rozdiel pri cieľovej skupine deti 0 – 6 rokov ($p = 0,003$), deti 7 – 15 rokov ($p = 0,000$), dospelí 31 – 50 rokov ($p = 0,000$) a dospelí 51 a viac rokov ($p = 0,000$).

Zastúpenie primárnych cieľových skupín podľa veku v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce zobrazuje tabuľka 1.

Tabuľka 1 Primárna cieľová skupina organizácií podľa veku v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce

Cieľová skupina	Počet
Deti 0 – 6 rokov	4
Deti 7 – 15 rokov	5
Mládež 16 – 30 rokov	4
Dospelí 31 – 50 rokov	4
Dospelí viac ako 51 rokov	2

N = 5

Organizácie v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce sa v najväčšej miere zameriavajú na cieľovú skupinu detí od 7 do 15 rokov, nasledujú skupiny detí od 0 do 6 rokov a dospelých ľudí od 31 do 50 rokov. Najmenej zastúpenou je cieľová skupina dospelých starších ako 50 rokov. V porovnaní s inými organizáciami sa organizácie pôsobiace v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce významne viac venujú cieľovej skupine detí od 0 do 6 rokov (adjusted residual je 2,7). To môže byť z dôvodu implementácie zdravotných programov zameraných na znižovanie úmrtností detí do 5 rokov. Prioritnými sektormi zamerania rozvojových MNO sú vzdelávanie a globálne vzdelávanie na Slovensku, v rámci ktorého MNO pracujú s deťmi aj mládežou, vrátane detí v predškolskom veku.

Štruktúra organizácií pôsobiacich v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce podľa špecifik cieľovej skupiny

Rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc sú zamerané na prácu s najviac marginalizovanými skupinami, ktorých štruktúra potom závisí od sektorového zamerania organizácie alebo samostatnej intervencie. Až 40% tvorí cieľová skupina vo forme rôznych organizácií. Vyplýva to zo spôsobu práce mimovládnych organizácií, zameraných na humanitárnu pomoc a rozvojovú spoluprácu. Projekty sa v krajine intervencie realizujú väčšinou v spolupráci s lokálne registrovanými mimovládnyimi organizáciami, lokálne registrovanými pobočkami mimovládnej organizácie či inými štruktúrami – napríklad kresťanskými centrami, misijnými stanicami, školami, zariadeniami a pod. Tabuľka 2 sleduje pomerné zastúpenie jednotlivých cieľových skupín.

Tabuľka 2 Štruktúra organizácií podľa špecifik cieľovej skupiny

Cieľová skupina	Počet MNO
Ľudia so sociálnym znevýhodnením	3
Ľudia bez domova	2
Ohrozené rodiny	2
Cudzinci, azylanti, žiadatelia o azyl	2
Týrané osoby	2
Verejnosť bez špecifického znevýhodnenia	2
Rôzne organizácie	2
Pacienti a ľudia so zdravotným znevýhodnením a postihnutím	1
Etnické minority	1
Nezamestnaní	1
Iné	1
Užívatelia drog a drogovu závislé osoby	0
Deti a mládež v a/alebo z náhradnej starostlivosti	0
Zvieratá	0

N = 5

Tendencia vývoja početnosti primárnej cieľovej skupiny v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce za posledné tri roky (2016 – 2018)

Hoci sa v niektorých nízkopríjmových krajinách ekonomická situácia môže zlepšovať, humanitárne krízy vo svete pribúdajú. Krajín, v ktorých zúri vojna, je dnes najviac za posledných 30 rokov, dopady klimatických zmien vo forme sucha či povodní pribúdajú aj v rozvinutých krajinách. Preto môžeme predpokladať, že početnosť primárnej cieľovej skupiny sa bude len zväčšovať. Tabuľka 3.

Tabuľka 3 Vývoj početnosti primárnej cieľovej skupiny za posledné 3 roky (2016 – 2018)

	Rastie	Zmenšuje	Nemení sa	Kolíše
Počet	2	1	0	2

N = 5

Z hľadiska výskumu najviac subjektov v uviedlo, že početnosť ich primárnej cieľovej skupiny v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce za posledné tri roky (2016 – 2018) rastie a rovnaký počet subjektov uviedlo, že kľíše. Žiaden subjekt neuviedol, že početnosť jeho cieľovej skupiny v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce za posledné tri roky (2016 – 2018) sa znižuje. V oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce nie je významný rozdiel oproti iným sledovaným oblastiam.

Pôsobnosť organizácií v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce za posledné tri roky (2016 – 2018)

Tabuľka 4 **Pôsobnosť organizácií za posledné 3 roky**

Pôsobnosť	Časť obce	Miestna	Regionálna	V rámci viacerých regiónov	Celoslovenská	Európska	Globálna
Počet MNO	1	0	0	0	1	0	3

N = 5

Najviac subjektov (viď tabuľka 4) uviedlo globálnu pôsobnosť organizácie, pričom v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce pôsobí na globálnej úrovni významne viac subjektov ako v iných sledovaných oblastiach (adjusted residual je 5,3). Vyplýva to z charakteru rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci primárne zameranej na pomoc v iných krajinách.

Aktivity, ktoré realizujú pracovníci v organizáciách pôsobiacich v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce

Medzi aktivity, ktoré si určite vyžadujú platené pracovné pozície, patria:

- riadenie platených pracovníkov,
- fundraising, písanie projektov a oslovanie darcov,
- organizácia podujatí (kultúrnych, športových a iných).

Pomerne veľká časť sledovaných aktivít nespadá pod aktivity, ktorým sa zamestnanci rozvojových a humanitárnych organizácií venujú. Neplatení pracovníci pôsobiaci v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce najčastejšie pomáhajú s organizáciou podujatí (kultúrnych, športových a iných). Táto aktivita sa ale zároveň nachádza aj medzi najčastejšie platenými pracovnými pozíciami, takže to závisí od charakteru a aktivít danej organizácie.

Signifikantne vyšší, v porovnaní s ostatnými sektormi, bol výber nasledovných aktivít:

- a. Lobovanie (adjusted residual je 4,5),
- b. tlmočenie a prekladanie (ar 4,2),
- c. riadenie platených pracovníkov (ar 3,8),
- d. fundraising, písanie projektov a oslovovanie darcov (ar 3,8),
- e. organizácia podujatí (kultúrnych, športových a iných) (ar 3,7),
- f. iné aktivity (ar 3,3).

Vo všetkých prípadoch ide o platených pracovníkov.

Signifikantne nižší bol výber nasledovných aktivít: Vzdelávanie, lektorská činnosť, realizácia vzdelávania, školení, neformálne vzdelávanie (ar je -2,4), fundraising, písanie projektov, oslovovanie darcov (ar -2,4), poskytovanie poradenstva a informácií (ar -2,1). Vo všetkých prípadoch ide o neplatených pracovníkov.

V prípade mimovládnych organizácií pôsobiacich v oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci sa veľa projektových aktivít realizuje na diaľku, pričom v krajine intervencie je zodpovedný projektový personál či tím pracovníkov, preto je riadenie platených pracovníkov medzi najčastejšími aktivitami, tak ako aj fundraising a písanie projektov, bez ktorých nie je možné v inej krajine pôsobiť. Časť mimovládnych organizácií vysiela svojich dobrovoľníkov do iných, často rizikových krajín, preto aj ich koordinácia si vyžaduje platených pracovníkov a určite iný typ aktivít, ako je to v prípade koordinácie dobrovoľníkov na Slovensku. Tabuľka 5 zobrazuje prehľad rozdelenia aktivít organizácie na platené a neplatené pracovné pozície.

Tabuľka 5 Aktivity, ktoré realizujú pracovníci rozvojových a humanitárnych organizácií, v rozdelení na platené a neplatené pozície pracovníkov

Aktivita	Počet MNO, v ktorých aktivitu zabezpečujú platení pracovníci	Počet MNO, v ktorých aktivitu zabezpečujú platení pracovníci
Riadenie platených pracovníkov	5	0
Fundraising, písanie projektov, oslovanie darcov	5	0
Organizácia podujatí (kultúrnych, športových a iných)	5	3
Vzdelávanie, lektorská činnosť, realizácia vzdelávania, školení a neformálne vzdelávanie	4	0
Riadenie dobrovoľníkov	4	2
Administratívna činnosť	4	1
Komunikácia s médiami, PR	4	1
Príprava a spravovanie webovej stránky, facebookovej stránky, vyhľadávanie informácií cez internet	4	1
Poskytovanie sociálnych služieb	3	2
Lobovanie	3	0
Pripomienkovanie a podieľanie sa na tvorbe koncepčných a legislatívnych dokumentov	3	0
Poskytovanie poradenstva a informácií	3	0
Tlmočenie a prekladanie	3	1
Grafické práce, napr. tvorba propagačných materiálov, pozvánok, výročnej správy	3	1
Publikačná činnosť	2	0
Obhajoba práv a záujmov, obhajoba práv určitej skupiny ľudí	2	0
Organizácia a koordinácia voľnočasových aktivít	2	1
Poskytovanie grantov a regranting	2	0
Výskum a vývoj	1	0
Iné aktivity	1	0
Aktivity pre členov organizácie	0	0
Poskytovanie prvej pomoci, hasičské práce, pátracia a záchranárska činnosť	0	0
Aktivity zamerané na zachovávanie, ochranu a obnovu životného prostredia, starostlivosť o zvieratá a ochrana voľne žijúcich zvierat	0	0

Aktivity zamerané na zachovávanie, ochranu a obnovu kult. dedičstva, tradícií, remesiel a kultúrnych pamiatok	0	0
Práce súvisiace s údržbou, opravami alebo výstavbou zariadení, nehnuteľností či kultúrnych pamiatok	0	0
Zabezpečovanie dopravy/odvozu osôb a materiálu, zber, poskytovanie, doručovanie jedla alebo iných tovarov	0	0
Účasť na verejnom rozhodovaní pri riešení verejných problémov, záujmov a/alebo na vytváraní politík na miestnej, regionálnej, národnej a európskej úrovni	0	0
Plnenie funkcie trénera alebo rozhodcu	0	0
Aktivity v oblasti ochrany spotrebiteľa	0	0

Zmena charakteru aktivít mimovládnych organizácií pôsobiacich v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce

V oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce organizácie menia aktivity najmä podľa aktuálnych tém (problémov). Prispôbujú im svoje aktivity. Žiadna z organizácií neuviedla, že by aktivity realizovala s prestávkami, nepravidelne a nárazovo. Oproti iným sektorom nie sú v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce významné odchýlky v zmene charakteru aktivít. Vid' tabuľka 6.

Tabuľka 6 **Zmeny v charaktere aktivít**

Charakter aktivít	Počet MNO	Adj. Res.
Aktivity realizujeme s obmenami, podľa toho, aké témy sú práve aktuálne (prispôbujeme im svoje aktivity)	2	1,3
Tie isté aktivity realizujeme nepretržite od svojho vzniku, pričom ich charakter sa nezmenil	1	-2
Aktivity realizujeme s obmenami, podľa typu projektov, ktoré získame účelovo na projektovo oprávnené typy aktivít	1	1,4
Iné	1	1,9
Tie isté aktivity realizujeme s prestávkami, nepravidelne a nárazovo (z rôznych dôvodov – zmena vedenia, personál	0	-0,7

Vyhodnotenie prínosu/vplyvu aktivít mimovládnych organizácií pôsobiacich v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce

Tabuľka 7 Vyhodnocovanie prínosu/vplyvu aktivít

Vyhodnocovanie	Počet MNO
Áno, systematicky, máme na to vlastné nástroje	2
Áno, systematicky, používame overené metodiky iných organizácií, resp. všeobecné metodiky ako SIA, SROI a pod.	0
Áno, ale len, keď to vyžaduje donor/projekt	3
Nie	1
Iné	0

Mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce podľa Tabuľky 7 uvádzajú, že najčastejšie vyhodnocujú vplyv svojich aktivít, len keď to vyžaduje projekt/donor. Organizácie nevyužívajú overené metodiky iných organizácií, resp. všeobecné metodiky ako SIA, SROI a pod.

Oproti iným sektorom, nie sú v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce významné odchýlky v spôsobe vyhodnocovania vplyvu svojich aktivít. Treba však povedať, že projekty financované zahraničnými donormi, napr. z prostriedkov EuropeAid majú v rámci rozpočtu zahrnuté náklady na externú evaluáciu.

Zameranie organizácií pôsobiacich v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce z hľadiska vzájomnej alebo verejnej prospešnosti

Tabuľka 8 Zameranie organizácií z hľadiska vzájomnej alebo verejnej prospešnosti

Zameranie	Počet MNO	Adj. Res.
Širokú verejnosť, verejnosť bez obmedzenia	3	0,4
Okruh ľudí/komunitu na základe geografického hľadiska (v blízkosti vašej organizácie) alebo na základe charakteru	2	0,4
Iba pre členov organizácie	0	-1,0
Pre konkrétneho jednotlivca či rodinu (napr. organizovanie zbierky pre jednotlivca či rodinu)	0	-0,3

Organizácie pôsobiace v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce sa najčastejšie zameriavajú na širokú verejnosť bez obmedzenia, nezameriavajú sa na činnosť iba pre členov organizácie, ani na činnosť pre konkrétneho jednotlivca či rodinu (napr. organizovanie zbierky pre jednotlivca či rodinu). V oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce nie sú významné odchýlky v zameraní z hľadiska vzájomnosti alebo verejnej prospešnosti.

Spolupráca (nie poskytovanie finančných a nefinančných zdrojov) v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce

Mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce najčastejšie spolupracujú so štátnou správou, medzinárodnými inštitúciami, podnikateľským sektorom a inými mimovládny-
mi neziskovými organizáciami domácimi, ako ukazuje Tabuľka 9.

Najmenej spolupracujú s regionálnou a krajskou samosprávou, vysokou školou, univerzitou, základnou školou a strednou školou.

Tabuľka 9 **Potenciálni partneri na spoluprácu**

	Počet MNO
Štátna správa	4
Medzinárodné inštitúcie	4
Podnikateľský sektor	4
Iné mimovládne neziskové organizácie – domáce	4
Samospráva na úrovni mesta a obce	3
Iné mimovládne neziskové organizácie – zahraničné	3
Individuálni odborníci a odborníčky v relevantnej oblasti	3
Regionálna a krajská samospráva	2
Vysoká škola a univerzita	2
Základná škola	2
Stredná škola	2
Iné	0

Tieto mimovládne organizácie významne viac spolupracujú s medzinárodnými inštitúciami, či už je to pri výmene informácií, koordinácii humanitárnych aktivít a pod. (adjusted residual je 3,0), projekty sa často realizujú v spolupráci s lokálnym partnerom alebo v konzorciu viacerých

partnerov. Významne vyššia je aj spolupráca so štátnou správou (ar 2,1). Na Slovensku ide primárne o spoluprácu s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR pri tvorbe strategických dokumentov a procesov, ako napr. Strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce SR a každoročných zameraní pre rozvojovú spoluprácu, procesu hodnotenia výziev SAMRS, príprave tzv. CSP (Country Strategy papers) a pod., vrátane účasti v rôznych pracovných skupinách, ako napr. Koordinačný výbor MZV, Rada vlády pre agendu 2030 a Rada vlády pre MNO.

Členstvo v asociáciách, platformách, záujmových či iných typoch združení

Mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce sú často registrovaným členom slovenskej asociácie, platformy a záujmového združenia. Najčastejšie však uviedli iné typy združení, ako boli uvedené v dotazníku (viď tabuľka 10). Môže ísť o rôzne typy konzorcií, zamerané na spoločný cieľ alebo formalizovaných medzinárodných platforiem.

Ani raz neuviedli, že by boli členom neformálnej slovenskej siete organizácií (len na SR). Hoci ani raz neuviedli, že by boli platformou organizácií, môžeme konštatovať, že väčšina slovenských mimovládnych organizácií z tohto sektora je združených práve v Platforme rozvojových organizácií – Ambrele, ktorá je členom CONCORD (European confederation of Relief and Development NGOs).

Tabuľka 10 **Potenciálne členstvá v asociáciách, platformách, záujmových či iných združeníach**

Potenciálne členstvá	Počet MNO
Iné	6
Sme registrovaným členom slovenskej asociácie, platformy a záujmového združenia	4
Sme registrovaným členom rozvojovej asociácie, platformy a záujmového združenia	2
Sme členom neformálnej rozvojovej siete organizácií (aj zahraničie)	1
Sme „dcérou“ materskej organizácie (organizačnou zložkou)	1
SPOLU	1
Sme členom neformálnej slovenskej siete organizácií (len na SR)	0
Sme platforma organizácií	0

Prekážky mimovládnych organizácií v dosahovaní cieľov v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce

Najväčšou prekážkou pre humanitárne a rozvojové mimovládne organizácie, ktoré ich brzdia pri dosahovaní cieľov, sú administratívne prekážky, nedostatok financií a nedostatok ľudí v organizáciách, ako ukazuje tabuľka 11. Medzi najmenšími prekážkami sú korupcia a klientelizmus, konflikty vo vnútri organizácií, nedostatok – materiálno-technologického zabezpečenia či zručnosti pracovníkov.

Tabuľka 11 **Prekážky v dosahovaní cieľov organizácií v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce**

Prekážky	Mean	Modus	Median	Str. Dev.
Administratívna záťaž	4	5	4,5	1,414
Nedostatok financií	4	4	4	0,816
Nedostatok ľudí v organizácii (zamestnancov aj dobrovoľníkov)	3,25	4	3,5	0,957
Nezáujem verejnosti, prípadne skupín obyvateľstva	3	4	3,5	1,414
Legislatívne prekážky	2,5	1	2,5	1,291
Nedostatočná spolupráca so zamestnancami štátnej/verejnej správy	2,5	3	3	1
Nízke finančné ohodnotenie práce	2,5	1	2,5	1,291
Nepochopenie poslania/práce MNO verejnosťou a inými sektormi	2,5	1	2,5	1,291
Vysoká fluktuácia pracovníkov	2,25	3	2,5	0,957
Nezáujem médií	2,25	3	2,5	0,957
Nedostatok času venovať sa aktivitám popri hlavnom zamestnaní	2,25	2	2	1,258
Prekážky spôsobené nedostatkom spolupráce štátnej správy a samosprávy	2,25	3	2,5	0,957
Prekážky spôsobené nedostatkom spolupráce medzi ministerstvami	2	2	2	0,816
Potrebná „širokospektrálnosť“ pracovníka, kumulácia pracovných činností u pracovníkov	1,75	2	2	0,5
Nedostatočné zručnosti pracovníkov	1,5	1	1,5	0,577
Nedostatok materiálno-technického zabezpečenia	1,5	1	1,5	0,577
Konflikty vo vnútri organizácie	1,5	1	1,5	0,577
Korupcia a klientelizmus	1,5	1	1	1

Rozvojové a humanitárne projekty sa realizujú v neustále sa meniacom a rizikovom prostredí, nadmerná administratíva je zaťažujúca pre projekty, ktoré potrebujú flexibilne reagovať na meniace sa potreby. Reakcia na humanitárne krízy môže trvať pomerne krátko a pomoc začína v prostredí bez vybudovaného zázemia. Finančne sú náročné humanitárne aj rozvojové projekty, pretože je potrebné viesť akoby dve kancelárie naraz – jednu na Slovensku, pre potreby slovenských donorov, druhú v krajine intervencie. Projekty sú náročné na personálne kapacity. Môže ísť aj o personál, ktorý bežne mimovládne organizácie na Slovensku nepotrebuje, ale práca v rizikových krajinách si ich vyžaduje, napr. šoféra, bezpečnostný personál či dokonca kuchára. Projekty niekedy nie je možné realizovať bez prenájmu domu/bytu pre zamestnancov či dobrovoľníkov, prenájmu či kúpy auta a pod. Chod terénnej misie je rovnako nákladný pri malom ako aj veľkom projekte. Slovenské mimovládne organizácie pôsobiace v rozvojovej spolupráci a humanitárnej pomoci majú v porovnaní s organizáciami z iných krajín limitované rozpočty, ktoré potom neumožňujú dostatočne zviditeľniť slovenskú pomoc vo svete.

Ako sa darí napĺňať pôvodnú motiváciu organizácií (pre ktorú vznikli) v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce

Mimovládnym organizáciám pôsobiacim v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce sa darí plniť pôvodnú motiváciu organizácie rôzne. 40 % organizácií uviedlo, že sa im to darí v rozpätí 31 % – 40 %, toľko isto organizácií uviedlo rozpätie 61 % – 80 %. Nie sú tu významné rozdiely oproti iným sektorom.

Tabuľka 12 **Prehľad, ako sa organizáciám darí napĺňať pôvodnú motiváciu**

Napĺňanie motivácie v %	1 % – 20 %	21 % – 30 %	31 % – 40 %	41 % – 60 %	61 % – 80 %
Počet MNO	0	0	2	1	2
%	0 %	0 %	40 %	20 %	40 %

Zapojenie osôb do rozhodovania o smerovaní organizácií pôsobiacich v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce

Mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce zapájajú všetky uvedené typy osôb do rozhodovacích procesov. Najčastejšie zapájajú do rozhodovania lídrov/vedúce osoby, správnu radu, dobrovoľníkov a užívateľov služieb (4 organizácie), najmenej zapájajú tých členov organizácie, ktorí nie sú súčasťou užšieho rozhodovacieho orgánu (2 organizácie). Prehľad poskytuje Tabuľka 13.

Tabuľka 13 **Osoby zapájané do rozhodovania o smerovaní organizácie v mimovládnych organizáciách**

Osoby zapájané do rozhodovania o smerovaní organizácie	Počet MNO
Líder/vedúca osoba organizácie (môže, ale nemusí to byť zakladateľ či štatutár organizácie)	4
Správna rada alebo obdobný rozhodovací orgán	4
Dobrovoľníci	4
Užívatelia služieb	4
Platení pracovníci organizácie	3
Členovia organizácie, ktorí nie sú súčasťou užšieho rozhodovacieho orgánu (t.j. správnej rady alebo obdobného rozhodovacieho orgánu)	2

Prítomnosť prvkov manažmentu organizácií pôsobiacich v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce

V humanitárnych a rozvojových mimovládnych organizáciách sa využívajú takmer všetky prvky manažmentu významne viac ako v iných sektoroch s výnimkou neformálneho a formálneho oceňovania pracovníkov a ich prínosu pre organizáciu, klientov a komunitu a vypracovaného systému kariérneho rastu pracovníkov. Vypracovaný systém kariérneho rastu pracovníkov je zároveň najmenej využívaným prvkom manažmentu. Treba však spomenúť, že mimovládne organizácie sú často zapojené do medzinárodných konzorciálnych projektov, ktoré poskytujú mimovládnych organizáciám lepšie príležitosti školení, stáží a výmeny skúseností. Platforma rozvojových organizácií – Ambrela každoročne implementuje projekt na budovanie kapacít týchto mimovládnych organizácií z prostriedkov SlovakAid. Menej využívaným prvkom manažmentu je aj formálne oceňovanie pracovníkov a ich prínos pre organizáciu, klientov a komunitu. Jednotlivé prvky manažmentu a ich prítomnosť v organizáciách môžete vidieť v tabuľke 14.

Tabuľka 14 Prvky manažmentu prítomné v mimovládnych organizáciách

Prvky manažmentu prítomné v organizácii	Počet MNO	%	Adj. residual
V organizácii máme jasne definované práva a povinnosti pracovníkov organizácie	4	80%	2,01
Zabezpečujeme ochranu zdravia a bezpečnosti pracovníkov pri výkone ich činnosti	4	80%	2,47
Máme definovanú náplň práce a profil pracovníkov pre jednotlivé pozície	4	80%	2,31
Pracovníci sú pred začiatkom vykonávania práce informovaní o organizácii a o svojej role v nej	4	80%	2,13
Noví pracovníci sú predstavení personálu a klientom, s ktorými budú prichádzať do kontaktu	4	80%	2,73
Máme vypracovaný systém zaškolenia a prípravy pracovníkov	4	80%	3,99
Pracovníkom poskytujeme potrebnú podporu pri vykonávaní ich práce	4	80%	2,11
Vydávame pracovníkom písomné potvrdenie o pôsobení v organizácii (referencie), a k o to požiadajú	4	80%	2,37
Máme zavedený systém hodnotenia pracovníkov v organizácii	4	80%	4,78
Pracovníci organizácie sa spolupodieľajú na rozhodovaní o jej smerovaní a aktivitách	4	80%	2,35
Podporujeme pracovníkov v ďalšom vzdelávaní (umožňujeme účasť na kurzoch, vzdelávacích podujatiach a pod.)	4	80%	2,33
Máme vytvorený funkčný systém evidencie pracovníkov v organizácii	3	60%	2,19
Neformálne a formálne oceňujeme pracovníkov a ich prínos pre organizáciu, klientov a komunitu	2	40%	0,59
Máme vypracovaný systém kariérneho rastu pracovníkov	1	20%	1,61

N = 6

Personálne zdroje organizácií pracujúcich v oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci

V oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce organizácie v roku 2018 zamestnávali viac žien ako mužov, najviac využívajú formu zamestnania na plný pracovný úväzok a takmer nevyužívajú akúkoľvek formu dohody. Ani v jednej z foriem práce pre organizáciu v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce v roku 2018 nebola významne menšia ani väčšia ako hodnoty v organizáciách iných sektorov.

Tabuľka 15 Pracovnoprávne vzťahy ľudí podieľajúcich sa na aktivitách MNO

Rozvojová a humanitárna pomoc	
Zamestnanci spolu	90
z toho na plný pracovný úväzok	69
z toho na polovičný alebo iný skrátený pracovný úväzok	16
z toho počet ľudí zamestnaných na dohody mimo pracovného pomeru	4
živnostníci	5
z toho počet ľudí na dohodu o absolventskej praxi	0
z toho počet na dohody o aktivačnej činnosti	1
z toho iné	0
Ľudia pracujúci bez nároku na finančnú odmenu	67
z toho aktívni členovia	0
z toho slovenskí dobrovoľníci v SR	55
z toho zahraniční dobrovoľníci	0
z toho dobrovoľníci mimo SR	8
z toho stážisti	4
z toho iné osoby	0

Aj na zabezpečení služieb a aktivít sa za odmenu v rámci iného ako pracovnoprávneho vzťahu podieľalo v roku 2018 viac mužov ako žien. Hodnoty sa výrazne nelíšia od iných sektorov.

Viac žien ako mužov pracovalo v roku 2018 pre humanitárne a rozvojové mimovládne organizácie bez nároku na odmenu. Navyiac z nich pôsobilo ako dobrovoľníci v rámci aktivít na Slovensku, pričom išlo o dobrovoľníkov zo Slovenska. Žiadna organizácia neuviedla, že v roku 2018 pre ňu pracovali v rámci Slovenska dobrovoľníci, ktorí sú zo zahraničia.

Z pracovnoprávneho hľadiska MNO využívajú na prácu zamestnanec-ký pracovný pomer na plný úväzok, pomerne časté sú polovičné alebo čiastočné úväzky. Pomerne veľká časť práce je vykonávaná aj so zapojením dobrovoľníkov, ktorí vykonávajú prácu na Slovensku. Špecifickú skupinu ľudí pracujúcich bez nároku na finančnú odmenu tvoria dobrovoľníci v zahraničí.

Zapojenie dobrovoľníkov do činnosti organizácií pôsobiacich v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce

Ako ukazuje tabuľka 15, mimovládne organizácie v oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci v rovnakej miere zapájajú pravidelných aj nepravidelných dobrovoľníkov, menej zapájajú dobrovoľníkov virtuálne. Mimovládne organizácie zapojené do prieskumu uviedli, že nevyužívajú firemných dobrovoľníkov, ale nemusia to byť pravidlom pre všetky mimovládne organizácie. Príkladom je napríklad pomoc po povodniach v Devíne v roku 2013, do ktorej boli zapojení aj firemní dobrovoľníci.

Tabuľka 16 **Zapojenie dobrovoľníkov do činnosti organizácie**

Typ zapojenia dobrovoľníkov	Počet MNO	%
Pravidelní dobrovoľníci (pomáhajú minimálne raz mesačne)	2	66,7%
Nepravidelní dobrovoľníci (pomáhajú menej ako raz mesačne)	2	66,7%
Firemní dobrovoľníci	0	0,0%
Virtuálni, on-line dobrovoľníci	1	33,3%

Rovnaký počet mimovládnych organizácií, ktoré pôsobia v oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci uviedlo, že počet dobrovoľníkov je úplne dostatočný a rovnaký počet uviedlo, že je skôr nedostatočný. Uvedené hodnoty sa významne nelíšia od hodnôt v iných sektoroch.

Mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci uviedli takmer v rovnakých počtoch prínos dobrovoľníkov v oblastiach, uvedených v tabuľke 16. Trochu v menšej miere vidia ich prínos iba pri rozširovaní siete darcov a podporovateľov, tiež si menší počet myslí, že dobrovoľníci znižujú náklady organizácie.

Mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce uviedli ako najmenej problematické skutočnosti práce s dobrovoľníkmi, a to nevhodný prístup platených zamestnancov k dobrovoľníkom a nevyjasnenosť rozdielov medzi dobrovoľníctvom a členstvom. Ako najviac problematické vnímajú prílišnú administratívu a byrokráciu týkajúcu sa práce s dobrovoľníkmi, nezujem o dlhodobé dobrovoľníctvo zo strany dobrovoľníkov, neschopnosť nájsť dobrovoľníkov, ktorých potrebujú, vysoká fluktuácia dobrovoľníkov a neschopnosť ich udržať v organizácii. V tejto časti je potrebné brať do úvahy, že mimovládne organizácie nemajú len dobrovoľníkov na Slovensku, ale

viaceré z nich poskytujú možnosť vyslania dobrovoľníkov do zahraničia. S čím súvisia aj vyššie nároky nielen na výber dobrovoľníkov a administráciu, ale aj na náklady súvisiace s dobrovoľníckym pobytom a ich manažovanie na diaľku. Zapojeniu dobrovoľníka predchádza výberový proces vo forme osobných pohovorov alebo/aj príprava pred vyslaním v trvaní od niekoľkých dní až po niekoľko mesiacov. Žiadna z hodnôt sa významne nelíšila od iných sektorov.

Tabuľka 17 **Prínos dobrovoľníkov pre organizácie**

Prínos dobrovoľníkov pre organizácie	Počet MNO
Vďaka dobrovoľníkom poskytujeme kvalitnejšie služby	3
Vďaka dobrovoľníkom poskytujeme širšie spektrum služieb	3
Dobrovoľníci zviditeľňujú našu organizáciu	3
Vďaka dobrovoľníkom rozširujeme naše osobné a profesionálne siete	3
Vďaka dobrovoľníkom máme k dispozícii prístup k špecifickým vedomostiam a zručnostiam, ktorými disponujú	3
Vďaka dobrovoľníkom lepšie rozumieme našej organizácii a jej fungovaniu	3
Vďaka dobrovoľníkom dokážeme uspokojiť individuálne potreby našich klientov	3
Vďaka dobrovoľníkom máme tvorivejšie nápady na realizáciu projektov	3
Vďaka dobrovoľníkom sa šíri povedomie, dobré meno našej organizácie vo verejnosti	3
Vďaka dobrovoľníkom rozširujeme poslanie a ciele našej organizácie v radoch verejnosti	3
Vďaka dobrovoľníkom aktivizujeme členov dotknutých komunít na napĺňaní zámerov a cieľov našej organizácie, a tým prispievame k zlepšeniu podmienok ich života	3
Bez dobrovoľníkov by sme nemohli fungovať	3
Dobrovoľníci znižujú náklady našej organizácie	2
Vďaka dobrovoľníkom rozširujeme našu sieť darcov a podporovateľov	2

Tabuľka 18 **Problematické skutočnosti v spolupráci s dobrovoľníkmi**

Problematické oblasti v spolupráci s dobrovoľníkmi	Vôbec	Menej	Veľmi
	Počet MNO	Počet MNO	Počet MNO
Nevhodný prístup platených zamestnancov k dobrovoľníkom	3	0	0
Nevyjasnenosť rozdielov medzi dobrovoľníctvom a členstvom	3	0	0
Nedostatočné vedomosti a zručnosti v oblasti manažmentu dobrovoľníkov	2	1	0
Nedostatočná legislatívna podpora dobrovoľníctva	2	1	0
Nevedomosť, že s dobrovoľníkmi môžeme pracovať	2	1	0
Nezáujem o dobrovoľníctvo v našej organizácii v oblasti, ktorej sa venujeme	2	1	0
Nedostatok financií na dobrovoľnícky program a adekvátnu podporu dobrovoľníkov	1	2	0
Nedostatok času na dobrovoľníkov a prácu s nimi	1	2	0
Prílišná administratíva a byrokracia týkajúca sa práce s dobrovoľníkmi	1	1	1
Nepotrebnosť dobrovoľníkov v organizácii	1	2	0
Nezáujem o dlhodobé dobrovoľníctvo zo strany dobrovoľníkov	1	1	1
Negatívne skúsenosti s dobrovoľníkmi	0	3	0
Neschopnosť nájsť dobrovoľníkov, ktorých potrebujeme	0	2	1
Vysoká fluktuácia dobrovoľníkov, nevieme ich udržať v organizácii	0	2	1

Skúsenosti so získavaním zdrojov

Organizácie, ktoré pôsobia v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce, najčastejšie uviedli, že so získavaním verejných zdrojov zo Slovenska majú skôr pozitívne skúsenosti. Ani v jednom prípade neuviedli úplne negatívne skúsenosti ani úplne pozitívne skúsenosti. Odpovede sa významne nelíšili od iných sektorov.

V prípade získavania verejných zdrojov zo zahraničia organizácie najčastejšie uviedli, že majú skôr negatívne skúsenosti. Neuviedli ani raz úplne negatívne skúsenosti, ani úplne pozitívne skúsenosti, ba ani neutrálnu odpoveď. Odpoveď „skôr negatívne skúsenosti“ sa vyskytovala významne

častejšie ako v iných sektoroch. Problémom je, že pri získavaní zdrojov zo zahraničia ide častokrát o oveľa väčšie rozpočty, s ktorými slovenské mimovládne organizácie doteraz nepracovali, a preto je veľmi ťažké získať projekt v konkurencii s veľkými medzinárodnými mimovládnymi organizáciami.

Tabuľka 19 Skúsenosti organizácií so získavaním zdrojov

		Úplne negat.	Skôr negat.	Ani negat., ani pozit.	Skôr pozit.	Veľmi pozit.	Signif.
Verejné zdroje zo Slovenska	Počet MNO	0	1	1	2	0	0,029
	% v sektore	0,0%	25,0%	25,0%	50,0%	0,0%	
	Adj. Res.	-0,8	-0,1	-0,2	1,1	-0,4	
Verejné zdroje zahraničné	Počet MNO	0	3	0	1	0	
	% v sektore	0,0%	75,0%	0,0%	25,0%	0,0%	0,000
	Adj. Res.	-1,4	4,2	-1,8	0,9	-0,3	
Súkromné zdroje zo Slovenska	Počet MNO	0	0	0	3	0	
	% v sektore	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,001
	Adj. Res.	-0,6	-1,0	-1,1	2,6	-0,5	
Súkromné zdroje zahraničné	Počet MNO	0	2	1	0	0	
	% v sektore	0,0%	66,7%	33,3%	0,0%	0,0%	0,003
	Adj. Res.	-1,3	3,2	-0,5	-0,4	-0,3	
Príjmy z vlastnej činnosti	Počet MNO	0	0	3	1	0	
	% v sektore	0,0%	0,0%	75,0%	25,0%	0,0%	0,118
	Adj. Res.	-0,7	-0,6	1,4	-0,3	-0,6	

V prípade získavania súkromných zdrojov zo Slovenska všetky organizácie uviedli, že majú skôr pozitívne skúsenosti. Odpoveď „skôr negatívne skúsenosti“ sa vyskytovala významne častejšie ako v iných sektoroch. V prípade získavania súkromných zdrojov zo zahraničia organizácie najčastejšie uviedli, že majú skôr negatívne skúsenosti. Neuviedli ani raz úplne negatívne skúsenosti, ani úplne pozitívne skúsenosti. Odpoveď

„skôr negatívne skúsenosti“ sa vyskytovala významne častejšie ako rovnaká odpoveď v iných sektoroch.

V prípade príjmov z vlastnej činnosti organizácie najčastejšie uviedli neutrálnu odpoveď. Neuviedli ani raz úplne negatívne skúsenosti, ani skôr negatívne skúsenosti, ba ani úplne pozitívne skúsenosti. Odpovede sa významne nelíšili od iných sektorov.

Mimovládne organizácie, ktoré pôsobia v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce najčastejšie uviedli, že robia povinný audit zo zákona (3 organizácie). Táto odpoveď sa vyskytovala významne viac oproti iným sektorom (adjusted residual je 3,8). Organizácie ani raz neuviedli, že nerobia audit. Táto odpoveď sa vyskytovala významne menej oproti iným sektorom (adjusted residual je -3,3)

Uvažovanie o získaní štatútu sociálneho podniku v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce

Na otázku o tom, či mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce uvažujú o získaní štatútu sociálneho podniku, odpovedali iba 2 organizácie, z toho jedna odpovedala áno a druhá nie. Keďže sektor humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce je špecifický s ohľadom na prácu organizácií v rizikových lokalitách, nie je možné urobiť po zapojení 2 organizácií relevantné zhodnotenie za celý sektor.

Charakteristika priestorov, v ktorých organizácie realizujú aktivity v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce

Mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce najčastejšie využívajú prenajaté priestory za komerčné nájomné, pričom sa snažia využívať zvýhodnené nájomné. Organizácie nepracujú bezplatne v priestoroch zriaďovateľa, ani objednávateľa aktív, ani od inak prepojenej osoby. Žiadna organizácia neuviedla, že nemá priestory. Hodnoty sa významne nelíšila od iných sektorov. Prehľad poskytuje tabuľka 18.

Tabuľka 20 **Charakteristika priestorov mimovládnych organizácií**

Charakteristika priestorov	Počet MNO
Prenajaté priestory za komerčné nájomné	2
Prenajaté priestory za zvýhodnené nájomné od zriaďovateľ	2
Prenajaté priestory za zvýhodnené nájomné od objednávateľa aktivít	2
Vlastné priestory	1
Prenajaté priestory za zvýhodnené nájomné od inak prepojenej osoby	1
Bezplatne v priestoroch zriaďovateľa	0
Bezplatne v priestoroch objednávateľa aktivít	0
Bezplatne od inak prepojenej osoby	0
Nemáme žiadne priestory a ani to nie je pre naše aktivity potrebné	0
Nemáme žiadne priestory, ale potrebovali by sme ich pre realizáciu našich aktivít	0
Iné	0

Webové sídlo organizácií pôsobiacich v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce

Organizácie, ktoré pôsobia v oblasti humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce najčastejšie uviedli, že majú vlastnú webovú stránku aj facebook, prípadne iné sociálne siete. Žiadna z organizácií neuviedla, že má len vlastnú webovú stránku alebo len pridruženú stránku pod zriaďovateľom, prípadne len vlastný facebook. Hodnoty sa významne nelíšili od iných sektorov.

Webové sídlo	Počet	%
Máme vlastnú webovú stránku aj facebook (prípadne iné sociálne siete)	2	1,08%
Nie, nemáme webovú stránku ani facebook, či iný on-line profil	1	3,03%
Máme webovú stránku pridruženú pod stránku zriaďovateľa, ale vlastný facebook (prípadne iné sociálne siete)	1	16,67%
Máme len vlastnú webovú stránku	0	0%
Máme len webovú stránku pridruženú pod stránku zriaďovateľa	0	0%
Máme len vlastný facebook	0	0%
Iné	0	0%

6.9.9 Diskusia a odporúčania

Do skupiny MNO, ktoré boli predmetom výskumu v tejto sledovanej oblasti, sa zapojilo len 6 MNO, preto výsledky výskumu nemôžeme považovať za určujúce pre túto skupinu. Ale obdobie výskumu a diskusie, ktoré prebiehali v rámci stretnutí sektorových rád, potvrdili, že existuje veľmi malé povedomie aj v rámci občianskej spoločnosti o tom, čomu sa rozvojové a humanitárne organizácie venujú, ako pracujú, a otázky, ktoré boli zadefinované vo výskume, nereflektovali dostatočne tieto špecifiká. Nakoľko do výskumu sa zapojilo iba 6 MNO pôsobiacich v oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci, nemožno prieskum v tomto sektore považovať za určujúci, a preto informácie uvedené v tejto kapitole sa primárne opierajú o iné zdroje, ako sú štúdie, texty, články, prieskumy Ambrely a iných organizácií, ako aj poznatky a skúsenosti autorov tohto textu.

Pre potreby tejto diskusie a formulácií odporúčaní pre sledovanú oblasť vysvetlíme najskôr podrobnejšie túto sledovanú oblasť a špecifiká práce MNO, ktoré pôsobia v tejto oblasti.

Mimovládne rozvojové a humanitárne organizácie, ktoré to sú a čomu sa venujú

Mimovládne rozvojové a humanitárne organizácie sú tie, ktoré svoje aktivity a projekty realizujú primárne v zahraničí alebo sa venujú témam globálneho vzdelávania na Slovensku. Slovenská republika po vstupe do medzinárodných inštitúcií má svoje záväzky, vrátane záväzku podieľať sa na pomoci vo svete. Vid' kapitolu *charakteristika sledovanej oblasti*.

Pri samostatnom pojme poskytovanie humanitárnej pomoci si ale väčšina ľudí predstaví poskytovanie pomoci v krízových situáciách na Slovensku. To často vedie k nepochopeniu problémov aj fungovania týchto mimovládnych organizácií.

Slovenská republika by mala mať vytvorené funkčné profesionálne zložky civilnej ochrany, hasičského a záchranného zboru, polície a ďalších. Tieto pri zásahoch môžu spolupracovať aj s mimovládnyimi organizáciami rôzneho typu. Pomoc v zahraničí je zameraná na krajiny, kde tieto oficiálne zložky zlyhávajú alebo nefungujú.

Humanitárne organizácie, ktoré poskytujú pomoc v zahraničí, môžu poskytovať aj pomoc v krízových situáciách aj na Slovensku. Vtedy sa do humanitárnej pomoci zapájajú aj ďalšie lokálne organizácie, od MNO so

zameraním na zdravotnú pomoc, cirkevné (ako Charita, Evanjelická dia-konia), až po malé komunitné organizácie na lokálnej úrovni. Príkladom takéhoto typu prepojenia MNO v čase krízy sú povodne, kde postup a množstvo zapojených MNO, ktoré môže spolupracovať spolu s profesiónalnými zložkami, závisí od rozsahu povodní – či ide o lokálne, ale zasahujúce veľkú časť Slovenska. Predmetom výskumu v tejto sledovanej skupine boli teda iba MNO, ktoré sa venujú rozvojovej spolupráci humanitárnej pomoci v zahraničí a môžu vykonávať aj humanitárnu pomoc na Slovensku. Poskytovanie humanitárnej pomoci na Slovensku nebolo sledovaným predmetom v tejto skupine MNO.

Rozvojová a humanitárna MNO sa môže venovať veľmi rôznorodým aktivitám:

- implementovať rozvojové projekty v zahraničí (v rozvojových krajinách) a pôsobiť v jednom alebo viacerých sektoroch (napr. vzdelávanie, zdravotníctvo, voda, sanitácia a hygiena),
- realizovať humanitárne projekty v zahraničí v reakcii na ad hoc humanitárne krízy (napr. zemetrasenie, výbuch...) alebo dlhodobé krízy (v oblastiach vojnových konfliktov, v utečeneckých táboroch), ich aktivity môžu byť zamerané na jeden alebo viac sektorov pomoci (napr. vzdelávanie, zdravotníctvo, voda, sanitácia, hygiena atď.),
- realizovať aktivity globálneho vzdelávania na celom území Slovenska,
- systematicky sa venovať príprave dobrovoľníkov – pre svoje aktivity na Slovensku, ako aj vysielanie dobrovoľníkov do zahraničia,
- poskytovať ad hoc humanitárnu pomoc pri vypuknutí humanitárnej krízy na Slovensku (napr. povodne).

Špecifiká rozvojových a humanitárnych MNO

- MNO realizujú svoje projekty v zahraničí, a to buď samostatne (cez zaregistrovanú miestnu pobočku alebo aj cez lokálnych partnerov,
- rozpočty ich projektov sú spravidla väčšie ako rozpočty slovenských MNO v iných sektoroch, ale často ostáva z projektu len veľmi malá časť financií na chod kancelárie MNO na Slovensku a väčšia časť ide na implementáciu v partnerskej krajine,
- náklady MNO sú oveľa vyššie – zahŕňajú náklady na personál na Slovensku aj v zahraničí, náklady na chod kancelárie na Slovensku aj „misijnej kancelárie“ v zahraničí, prípadne personál a ďalšie režijné náklady projektových partnerov, alebo náklady na cestovné, bezpečnosť, logistiku a pod.,
- projekty sú často realizované v nestabilnom prostredí, čo ovplyvňuje výsledky projektu (napr. neustále sa meniace výmenné kurzy, politické zmeny a voľby, občianske nepokoje, prírodné katastrofy, počasie môže výrazne ovplyvniť výsledok projektu),

- rozvojový alebo humanitárny projekt sa venuje jednému alebo viacerým sektorom – takže MNO majú expertízu v oblastiach, v ktorých pôsobia MNO na Slovensku, jedna MNO môže mať expertízu v niekoľkých sektoroch, napr. zdravotníctvo, podvýživa, vzdelávanie, voda, sanitácia, hygiena, bývanie, podpora podnikania a pod.),
- slovenské MNO pracujú v konkurenčnom prostredí s veľkými medzinárodnými organizáciami, ktoré majú oveľa dlhšiu históriu pôsobenia v oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci, väčšie finančné zdroje alebo ľahší prístup k finančným zdrojom,
- do skupiny MNO, ktoré boli predmetom výskumu v tejto sledovanej oblasti, patria iba MNO, ktoré poskytujú primárne pomoc v zahraničí, ale vykonávajú aj aktivity na Slovensku. Preto aj problémy, s ktorými sa tieto MNO stretávajú, môžu byť pomerne odlišné od problémov, ktoré majú MNO realizujúce svoje aktivity na území SR. Tak isto sú odlišné problémy rozvojových a humanitárnych organizácií pri práci v zahraničí a na Slovensku.

Slovenská rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc čelí viacerým výzvam, ktoré majú vplyv na mnoho oblastí, vrátane efektívnosti, transparentnosti, financovania, ale aj viditeľnosti slovenskej pomoci v zahraničí. MNO, združené v Ambrele, predstavujú zároveň väčšinu slovenských MNO, ktoré sa venujú rozvojovej spolupráci a humanitárnej pomoci v zahraničí. Nakoľko Ambrela je ich funkčnou platformou, MNO pracujú v skupinách na pravidelnej báze a každoročne hodnotia smerovanie a trendy v sektore pri tvorbe Aidwatchu, ktorý vydáva Ambrela, ako aj pri vstupoch pre Aidwatch – Konfederácie európskych rozvojových organizácií CONCORD.

Nasledujúce výzvy, ktorým čelia mimovládne rozvojové organizácie, vychádzajú z ich pravidelných diskusií a prípravy interných hodnotiacich správ či sektorových odporúčaní pre MZVaEZ SR, z diskusií medzi jednotlivými sektorovými radami počas obdobia výskumu a čiastočne boli zachytené aj vo výsledkoch výskumu:

- Chýba všeobecné povedomie o tom, čo si majú ľudia predstaviť pod rozvojovou spoluprácou a humanitárnou pomocou, a to nielen na verejnosti, ale aj v prípade pracovníkov MNO či v štátnej správe.**
- Slovensku chýba stratégia humanitárnej pomoci.**
- Slovensko nie je konkurencia schopné pri získavaní zdrojov od medzinárodných donorov.**
- Administratívna záťaž projektov ako aj legislatíva pre mimovládny sektor, nejasný hodnotiaci proces a chýbajúce evaluácie neumožňujú rozvoj a viditeľnosť slovenskej rozvojovej a humanitárnej pomoci.**

e. Chýba priestor na výmenu praktických projektových skúseností a expertízy medzi rozvojovými a humanitárnymi organizáciami a MNO pôsobiacimi na Slovensku pri riešení podobných oblastí (finančná pomoc, vzdelávanie, distribúcia pomoci, prieskum potrieb a iné).

a. Chýba všeobecné povedomie o tom, čo si majú ľudia predstaviť pod rozvojovou spoluprácou a humanitárnou pomocou, a to nielen na verejnosti, ale aj v prípade pracovníkov MNO či v štátnej správe.

Verejnosť, MNO, ale aj štátna správa sa na rozvojovú a humanitárnu pomoc pozerajú ako na jednu malú kategóriu MNO, ktoré sa venujú pomoci vo svete. MNO pôsobiace na Slovensku rozdeľujeme podľa oblastí, ktorým sa venujú – vzdelávanie, sociálna práca, dobrovoľníctvo, zdravotníctvo, šport... Každá z nich má svoje špecifiká a pravidlá. Málokto sa zamýšľa nad tým, že aj rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc má tiež svoje špecifiká, pravidlá a svoje sektory.

Práca v oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci si vyžaduje expertízu v jednotlivých samostatných sektoroch, ktoré navyše prihliadajú na lokálne špecifiká krajín či regiónu, kde sa poskytujú.

Základnými sektormi sú vzdelávanie, voda, sanitácia a hygiena, bývanie, podvýživa, logistika, zdravotníctvo, zdravie, potravinová bezpečnosť, výživa, obnova a manažment táborov. Pomoc v každom sektore si vyžaduje iný typ aktivít po zohľadnení lokálnych špecifík, napr. poskytovanie vody v utečeneckom tábore sa môže líšiť od zabezpečenia vody pre jednoduché kmene v južnom Sudáne a zabezpečenie vody pre rozstrieľané mesto na Ukrajine. Lepšie povedomie o rozvojovej spolupráci a humanitárnej pomoci by mohlo viesť k lepšiemu prepojeniu mimovládneho sektora s podnikateľským sektorom pri poskytovaní pomoci, k rastúcej expertíze a výmene skúseností odborníkov z jednotlivých sektorov a lepšej viditeľnosti slovenskej pomoci vo svete. Pre Slovensko by to zároveň znamenalo robiť lepšie rozhodnutia a menej chýb pri humanitárnych krízach doma, ako sú napr. povodne, kedy by sa „rozhodovatelia“ ako aj krízový štáb pozerali na pomoc komplexne, cez jednotlivé sektory a dopady krízy na všetky oblasti života ľudí.

Zlepšiť všeobecné povedomie o rozvojovej spolupráci a humanitárnej pomoci možno niekoľkými konkrétnymi krokmi:

- **Podporou rozvojového a globálneho vzdelávania na Slovensku vo viacerých formách**

Podpora globálneho a rozvojového vzdelávania je možná cez grantovú schému SlovakAid. Ide však o pomerne slabú podporu, ktorá umožňuje podporiť približne 3 projekty ročne.

Diskusia medzi MZVaEZ SR a MVVaŠ SR o systematickom zavádzaní globálneho vzdelávania do škôl skôr zlyháva, ako sa posúva dopredu. Slovenské MNO sa tak snažia získať zdroje primárne z prostriedkov EuropeAid. Projekty sa vykonávajú v konzorciách partnerov zahraničných partnerov, čo na jednej strane umožňuje zdieľanie expertízy, na druhej ich limituje v aktivitách, ktoré nastavujú vedúci partneri projektu zo zahraničia, a nie vždy reflektujú reálne potreby aktivít slovenských MNO. Chýba dostupný mediálny priestor pre témy zahraničnej pomoci, keďže komerčné televízie majú vlastné nadácie a platenú reklamu, čo si slovenské MNO nemôžu z rozpočtov dovoliť. Väčší priestor vytvárajú kresťanské médiá, ktoré ale primárne propagujú prácu kresťanských MNO. Zvyšujú tak informovanosť iba jednej skupiny verejnosti, ktorá je zároveň na pomoc najviac citlivá, čo potvrdzujú úspešné verejné zbierky kresťanských MNO. Pri informovaní o krízových situáciách na Slovensku či vo svete chýba citlivosť médií. Redaktori celiť svoje príspevky primárne na zvyšovanie sledovanosti programu, nie na pomoc riešenia krízovej situácie. Politici tak robia chybné a unáhlené rozhodnutia pod mediálnym tlakom.

Pre lepšiu podporu globálneho a rozvojového vzdelávania odporúčame:

- **MZVaEZ SR navýšiť rozpočet pre projekty rozvojového a globálneho vzdelávania** a rozšíriť implementáciu projektov nielen na školy, pedagogický personál a verejnosť, ale špeciálne sa venovať aj vzdelávaniu novinárov a štátnych úradníkov, primárne v oblasti rozvojového vzdelávania,
- vytvoriť na **MZVeEZ SR pozíciu, ktorá by sa zaoberala prevenciou a bojom s dezinformáciami,**
- **vytvorenie priaznivého prostredia pre vzdelávanie** detí a mládeže o globálnych problémoch a ich riešení a zvyšovanie **povedomia verejnosti** o rozvojovej spolupráci,
- **MVVaŠ SR pripraviť stratégiu globálneho vzdelávania** so zapojením MZVa EZ SR,
- **vo verejnoprávných médiách vytvoriť väčší priestor pre témy rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci,** pri televíznych diskusiách o krízach pozývať viacerých odborníkov, pôsobiacich v tejto oblasti, aby ich vnímali aj slovenské inštitúcie a krízový štáb ako expertov/ky,
- **zapojiť europoslancov a MZV a EZ do procesu nastavenie nástrojov EuropeAid** a ECHO pre projekty globálneho vzdelávania tak, aby aj slovenské MNO boli konkurencieschopné čerpať tieto prostriedky na pomoc vo svete,

- **rozširovanie dobrovoľníckych programov s cieľom vytvárať slovenské kapacity** v oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci,
- **Jasne zadefinovať komparatívnu výhodu oficiálnej rozvojovej spolupráce SR a menším počet prioritných krajín ODA tak, aby aj verejnosť jasne vnímala slovenskú pomoc v zahraničí.**

Jedným z odporúčaní hodnotenia slovenskej rozvojovej spolupráce v rámci OECD DAC Peer Review je zefektívniť celý systém poskytovania oficiálnej rozvojovej spolupráce SR. Súčasná strednodobá stratégia sa zameriava až na 24 prioritných krajín, zároveň neexistuje tzv. exit stratégia pre krajiny, z ktorých sa SR plánuje stiahnuť. Ambrela navrhuje zavedenie systémového a dlhodobého zamerania sa na menší okruh krajín a sektorov s cieľom zvýšiť efektívnosť rozvojovej spolupráce, udržateľnosť a poznateľnosť značky SlovakAid. V tomto prípade bude potrebné dosiahnuť aj dostatočný konsenzus medzi MNO, ktoré pôsobia v mnohých krajinách. Odporúčame:

- otvoriť **strategický dialóg o cieľoch**, ambíciách a možnostiach slovenskej **ODA**,
- MZVaEZ SR potrebuje **jasne zadefinovať komparatívnu výhodu slovenskej pomoci**, vrátane zúženia prioritných sektorov a počtu prioritných krajín,
- **príspevky** do medzinárodných inštitúcií v rámci multilaterálnej pomoci **poskytovať v súlade so zadefinovanými sektormi a prioritnými krajinami.**
- **Nezneužívať humanitárne krízy pre politické kampane a ovplyvňovanie verejnej mienky a vytvoriť priestor pre kampane zamerané na témy rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci či globálnych tém.**

Pohľad verejnej mienky je poznačený politickými kampaňami a diskusiami. Na vnímanie pomoci zo strany verejnosti mala výrazný vplyv téma migrácie zneužívaná rôznymi politikmi, ale aj iné témy (ako napr. agresia Ruska voči Ukrajine a pod.) Okrem výsledkov Eurobarometra na tému rozvojovej spolupráce z roku 2019, kde sa Slovensko v otázke podpory rozvojovej spolupráce zo strany verejnosti ocitlo na posledných priečkach v EÚ, sú tiež alarmujúce výsledky o vnímaní demokracie, vlády práva, tolerance a vnímaní inakosti v prieskume z júna 2020 od Globsec.

Jedným z cieľov Ambrely a jej členov je meniť pohľad slovenskej verejnosti na pomoc v zahraničí cez rôzne kampane. Príkladom je kampaň Ambrely z roku 2019 s názvom *No Nekúp to!*

Odporúčame:

- **vytvárať priestor pre vysielanie politikov na projekty** slovenských rozvojových a humanitárnych MNO (podporované cez projekty) alebo byť súčasťou rozvojových fór organizovaných slovenským zastúpením v danej krajine,
- **MNO by sa mali spojiť do národnej spoločnej kampane** s väčším dopadom v témach rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci, v ktorých nachádzajú zhodu,
- **Lepšiu medzirezortnú spoluprácu.**

Koordinácia medzi rôznymi aktérmi od koordinátora pre rozvojovú spoluprácu, ktorým je MZVaEZ SR, vrátane ambasad, počnúc cez MV SR, MF SR, ale aj NR SR, vrátane zahraničného výboru alebo parlamentných delegácií až k neštátnym aktérom, ako sú MNO, vedecké inštitúcie alebo podnikateľský sektor, funguje na viacerých úrovniach skôr formálne ako prakticky. Existuje stále veľmi málo medzirezortnej spolupráce a v rámci NR SR je rozvojová spolupráca stále veľmi marginalizovaná téma.

Odporúčame:

- **zvýšiť úsilie v oblasti koherencie politik** pre udržateľný rozvoj na čele s MZVaEZ SR tak, aby politiky SR nemali negatívny dopad na ľudské práva a udržateľný rozvoj v iných krajinách,
- **prehodnotiť štatút a význam koordinačného výboru pre rozvojovú spoluprácu,**
- **budovať odbornosť rozvojových diplomatov a ďalších štátnych predstaviteľov,** ktorí sa podieľajú na rozhodovaní o smerovaní ODA SR. Expertízu možno zlepšovať transparentnými výberovými procesmi rozvojových diplomatov so skúsenosťami v oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci. Nemal by byť postavený na rotačnom systéme diplomatov, ale na požiadavkách tejto pracovnej pozície. Popis práce by mal zahŕňať proaktívnu komunikáciu s delegáciami EÚ, zástupcami OSN agentúr, vytváranie sietí a prepájanie slovenských realizátorov s potenciálnymi novými partnermi. Zásadnou otázkou by malo byť aj rozhodovanie o tom, do ktorých krajín bude Slovensko vysielat rozvojových diplomatov, aby boli vysielaní prioritne do krajín, kde sa realizuje rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc cez najväčší počet slovenských MNO.

b. Slovensku chýba stratégia humanitárnej pomoci

Snahy o tvorbu stratégie humanitárnej pomoci SR sa už niekoľko rokov odďalujú. Je veľmi ťažké prijať konsenzus o tom, aký typ humanitárnej pomoci by malo Slovensko poskytovať. Neexistujú sektorové priority, v sklade humanitárnej pomoci sa nachádza materiál, ktorý nezodpovedá

prioritám výziev na projekty humanitárnej pomoci SlovakAid. Priority o predstave poskytovania humanitárnej pomoci do zahraničia sú rozdielne na strane viacerých aktérov (MZVaEZ, Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo obrany SR a humanitárne MNO).

V roku 2019 iniciovala Ambrela tzv. participatory review systém slovenskej humanitárnej pomoci za roky 2016 – 2018, na ktorom sa aj spolupodieľala. Výstupy z toho procesu by mali prispieť k vytvoreniu stratégie humanitárnej pomoci SR.

Na Slovensku sa nachádza viacero expertov a expertiek, ktorí cez slovenské MNO poskytovali pomoc pri viacerých humanitárnych krízach v zahraničí, ale neexistuje funkčný mechanizmus, ktorý by umožnil ich zapojenie aj pri vypuknutí humanitárnych kríz na Slovensku.

Odporúčame:

- **MZVaEZ SR a MV SR vytvoriť stratégiu humanitárnej pomoci**, ktorá bude reflektovať nielen poskytovanie humanitárnej pomoci do zahraničia, ale eventuálne aj zapojenie humanitárnych MNO pri poskytovaní humanitárnej pomoci na Slovensku,
- **v sklade štátnych hmotných rezerv vytvoriť také zásoby pre pomoc v zahraničí, ktoré zohľadňujú medzinárodné Sphere štandardy** v jednotlivých sektoroch, v ideálnom prípade by mali byť zamerané na zásoby, zosúladiť tieto potreby so sektorovým zameraním ODA SR.

c. Slovensko nie je konkurencieschopné pri získavaní zdrojov od medzinárodných donorov

Slovenské MNO nedokážu obstať v konkurencii s veľkými západnými MNO pri uchádzaní sa o zdroje z EÚ či iných donorov. V tomto smere je potrebné, aby SR urobila reálne kroky k systematickej a väčšej podpore. Zákon o rozvojovej spolupráci predpokladal tzv. „odviazanie pomoci“, to znamená, že o dotačné výzvy zo štátneho rozpočtu sa budú môcť uchádzať aj zahraničné MNO, ak objem výziev SAMRS dosiahne 10 mil. eur. Dovtedy majú slovenské MNO čas vyrásť a stať sa konkurencieschopnejšími. Za 5 rokov sa situácia nezmenila a dotácie SAMRS sú stále na úrovni 4,5 mil. eur. Treba tiež podotknúť, že len veľmi malá časť ide na personálne a organizačné kapacity MNO a drvivá väčšina smeruje do partnerských krajín na rozdiel od MNO implementujúcich projekty v SR.

Alokácia na dotačné výzvy v gescii SAMRS stagnuje už 10 rokov na úrovni 4 mil. eur. Naproti tomu, za posledných 10 rokov celkový rozpočet slovenskej ODA narástol zo 60 na skoro 110 mil. eur, čím sa SR vy-

dala na cestu výrazného navyšovania dobrovoľných a iných finančných príspevkov na úkor budovania vlastných kapacít. Rozvojové a humanitárne projekty sú v slovenskom kontexte pomerne veľké (v stovkách tisícoch eur), ale projektové výzvy z európskych zdrojov (EuropeAid, ECHO) sú oveľa väčšie – v desiatkach miliónoch eur. Pre získanie takýchto zdrojov musí mať slovenská MNO skúsenosť práce s väčším rozpočtom, a zároveň aby bol viditeľný dopad slovenskej pomoci vo svete. Túto oblasť identifikovali aj MNO v prieskume ako najviac problematickú. Nedostatok financií im bráni v dosahovaní cieľov a udržaní a/ alebo rozvoja kapacít, vrátane nedostatku ľudí v organizáciách. K zlepšeniu situácie by výrazne pomohlo plnenie si medzinárodného záväzku SR vo forme príspevku na rozvojovú spoluprácu vo výške 0,33 % HND do roku 2030 cez navýšenie rozpočtu na rozvojovú spoluprácu do roka 2024 na 0,21% HND a navýšenie rozpočtu bilaterálnej časti ako významného nástroja slovenskej zahraničnej politiky, resp. zmena súčasného pomeru medzi bilaterálnou a multilaterálnou časťou viac v prospech bilaterálnej časti tak, aby viac zdrojov išlo pre slovenské MNO.

Odporúčame:

- plnenie medzinárodného záväzku SR vo forme príspevku na rozvojovú spoluprácu vo výške 0,33 % HND do roku 2030 cez **navýšenie rozpočtu na rozvojovú spoluprácu do roku 2024 na 0,21 % HND,**
- **navýšenie rozpočtu bilaterálnej časti ako významného nástroja** slovenskej zahraničnej politiky, resp. zmeniť súčasný pomer medzi bilaterálnou a multilaterálnou časťou viac v prospech bilaterálnej časti,
- **zavedenie strategických partnerstiev** (viacročné projekty s väčším rozpočtom), ktoré umožnia dlhodobejšie plánovanie a väčšiu flexibilitu pri implementácii projektov, môžu vytvoriť tzv. pákový efekt a umožniť slovenským MNO získať financie od ďalších donorov,
- **zavádzanie inovácií a nových postupov,**
- **zapájania podnikateľov do rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci, ale nie v zmysle podpory zahraničného obchodu, ani vo forme vytvárania konkurencie pre MNO, ale vytvorením priestoru pre partnerstvá** medzi MNO a podnikateľskými subjektami, k tomu je opäť potrebné navyšovanie projektových rozpočtov.

d. Administratívna záťaž projektov ako aj legislatíva pre mimovládny sektor, nejasný hodnotiaci proces a chýbajúce evaluácie neumožňujú rozvoj a viditeľnosť slovenskej rozvojovej a humanitárnej pomoci

Administratívna záťaž bola vyhodnotená vo výskume ako oblasť, ktorá najviac bráni dosahovaniu cieľov MNO pri poskytovaní rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci. Obzvlášť v kontexte, ktorý sa stále

mení a je nestály, je potrebná oveľa väčšia flexibilita pri implementácii projektov. Dôležitý potenciál pre rast MNO majú aj evaluácie – externé, ale aj „peer to peer“.

Odporúčame:

- **pokračovať v dialógu s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a Slovenskou agentúrou pre medzinárodnú spoluprácu pri odstraňovaní administratívnej záťaže** projektov SlovakAid s dôrazom na digitalizáciu, flexibilitu a pri humanitárnych projektoch aj rýchlosť akcieschopnosti,
- **obmedziť prílišnú administratívu a byrokráciu aj pri práci s dobrovoľníkmi, čo častokrát vedie k nezájmu o dlhodobé dobrovoľníctvo** zo strany dobrovoľníkov, neschopnosť nájsť dobrovoľníkov, ktorých organizácie potrebujú, vysoká fluktuácia dobrovoľníkov a neschopnosť ich udržať v organizácii,
- **zlepšiť transparentnosť a efektívnosť hodnotiaceho procesu pre projekty SlovakAid** od zverejňovania počtu získaných bodov, cez zavedenie naratívneho hodnotenia, riadneho odôvodnenia rozhodnutia hodnotiacej komisie po zabezpečenie odborných kapacít hodnotiacej komisie pri náročných témach, cez rýchlosť spracovania humanitárnych výziev po väčší presun právomocí na SAMRS s cieľom podporiť budovanie kapacít jej zamestnancov a odpolitizovať výber projektov,
- zavedenie systému **pravidelného monitoringu a evaluácií** s cieľom lepšie merať dopad rozvojových a humanitárnych intervencií a zlepšovať ich kvalitu. V správe OECD/DAC sa uvádza, že vzhľadom na obmedzenú kapacitu oficiálnej rozvojovej pomoci SR by pomoc mala byť viac zameraná na jednotlivé odvetvia a geografické priority a mala by vychádzať z výsledkov. Rozhodnutia založené na „dôkazoch“, resp. informované rozhodnutia sú rozhodujúce, ak sa má SR posunúť vpred. Na to je potrebné viac analytických výročných správ o slovenskej ODA a ďalších témach, ale aj personál, ktorý interpretuje údaje a trendy a je schopný pracovať s modelmi a scenármi. Evaluácie sa takmer nevykonávajú a mal by sa zaviesť vhodný systém monitorovania a evaluácií,
- www.slovakdev.sk by mal obsahovať prehľadné, presné, neduplicitné dáta, s ktorými sa dá jednoducho pracovať,
- zapojenie analytického útvaru MZVAEZ SR do prípravy analýz, predikcií a plánovania ODA SR.

e. Chýba priestor na výmenu praktických projektových skúseností a expertíz medzi rozvojovými a humanitárnymi organizáciami a MNO pôsobiacimi na Slovensku pri riešení podobných oblastí (finančná pomoc, vzdelávanie, distribúcia pomoci, prieskum potrieb a iné).

Slovenské rozvojové a humanitárne MNO disponujú expertízou v rôznych špecifických oblastiach, ktoré sa dajú uplatniť pri komunitných projektoch, projektoch zameraných na rozvoj rómskej komunity či poskytovaní humanitárnej pomoci. Príkladom môže byť identifikácia najviac rizikových skupín, prieskum potrieb, poskytovanie finančnej pomoci, vzdelávacie projekty s grantovým komponentom, riešenie sanitačných zariadení v chudobných komunitách, príprava dobrovoľníkov a pod.

Rozvojové a humanitárne organizácie získavajú expertízu cez medzinárodné projekty zamerané na budovanie kapacít MNO, ktoré umožňujú realizáciu tréningov, zameraných nielen teoreticky, ale aj prakticky (simulácie humanitárnych kríz), umožňujú študijné cesty (získavanie expertíz v určitých témach s konkrétnymi otázkami – napr. vyslanie finančného manažéra na pár dní do väčšej MNO, kde strávi niekoľko dní s finančnými manažérmi a hľadá odpovede na otázky a problémy, s ktorými sa stretáva pri svojej práci), alebo stáže – napr. niekoľkotýždňové pôsobenie na projektoch väčších MNO, pre získanie praktických skúseností. Takýto typ výmeny skúseností by bol vhodnou výmenou expertízy rozvojových a humanitárnych MNO a MNO pôsobiacimi na Slovensku. Inak si MNO nebudú vedieť nájsť priestor a kapacity na výmenu takýchto skúseností. Príkladom môže byť aj program EU Aid Volunteers. Projekty implementované v tomto programe alokujú iba polovicu rozpočtu na samostatné vysielanie dobrovoľníkov a minimálne jedna tretina rozpočtu je venovaná budovaniu kapacít prijímajúcej organizácie.

Odporúčame:

- **MV SR by malo vytvoriť grantovú schému pre zvyšovanie špecifickej, resp. technickej expertízy, ktorá by prispela k efektívnejšiemu poskytovaniu pomoci, špeciálne so zameraním na oblasť, kde často štát zlyháva** (povodne, rómska problematika a pod.).

Poznámka k tejto kapitole: Zdroje údajov z výskumu národného projektu Kvalitnejšie verejnej politiky prostredníctvom lepšieho poznania občianskej spoločnosti.

6.9.10 Zoznam použitých skratiek

a pod.	a podobne
AMIF	Fond pre azyl, migráciu a integráciu
AR	adjusted residual
atď.	a tak ďalej
CEB	Rozvojová banka Rady Európy (Council of Europe Development Bank)
CEP	Centrum pre európsku politku
CONCORD	Konfederácia európskych mimovládnych rozvojových a humanitárnych organizácií (European NGO confederation for relief and development)
č.	číslo, čísla
EÚ	Európska Únia
FO	fyzická osoba
HND	hrubý národný dôchodok
HNP	hrubý národný produkt
mil.	milión
MNO	mimovládna nezisková organizácia
MO SR	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky
MŠVVaŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
MZVaEZ SR	Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky
napr.	napríklad
NATO	Organizácia Severoatlantickej zmluvy (North Atlantic Treaty Organization)
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
ODA	Oficiálna rozvojová pomoc (Official Development Assistance)
OECD	Organizácia pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OECD/DAC	Organizácia pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj/Výbor pre rozvojovú spoluprácu
OSN	Organizácia Spojených národov
resp.	respektíve
SAMRS	Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu
SCCD	Slovenské centrum pre komunikáciu a rozvoj
SFPA	Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politku
SR	Slovenská republika
SSE	sharing Slovak Experience
sv.	svätá
t. j.	to jest
tzv.	takzvaný
UNDP	Rozvojový program Organizácie Spojených národov (United Nations Development Programme)
USAID	Agentúra Spojených štátov amerických pre medzinárodný rozvoj (US Agency for International Development)
WFP	Svetový potravinový program (World Food Programme)
Z. z.	Zbierka zákonov Slovenskej republiky
ZÚ SR	zastupiteľský úrad Slovenskej republiky

Všeobecne prospešná oblasť: Rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc

Vybraná časť publikácie Analýza socioekonomického prínosu neziskového sektora a stavu a trendov rozvoja občianskej spoločnosti

Vydalo Ministerstvo vnútra SR/Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

Odborná publikácia je vybranou časťou Analýzy socioekonomického prínosu neziskového sektora a stavu a trendov rozvoja občianskej spoločnosti, ISBN 978-80-89051-67-0, ktorá je výstupom národného projektu Kvalitnejšie verejné politiky prostredníctvom lepšieho poznania občianskej spoločnosti, kód projektu v ITMS2014+: 314011V576. Národný projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu prostredníctvom operačného programu Efektívna verejná správa.

Bratislava 2020

Táto publikácia bola vypracovaná Ministerstvom vnútra SR/Úradom splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti v spolupráci s partnerom národného projektu Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici.

ISBN 978-80-89051-74-8

Európska únia
Európsky sociálny fond

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

